

Motion till riksdagen 2008/09:N15

av **Mona Sahlin m.fl. (s, v, mp)**
med anledning av prop. 2008/09:163

En sammanhållen klimat- och energipolitik – Energi

1 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utveckling av EU:s energipolitik (5.3.2).
2. Riksdagen beslutar att godkänna i motionen föreslaget mål för energi-effektivisering (7.1.2).
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om effektiv elanvändning (7.1.3).
4. Riksdagen beslutar att godkänna i motionen föreslaget mål för andelen förnybar energi (7.2.1).
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om elcertifikatssystemet (7.2.2).
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag till ett långsiktigt kompletterande stöd för havsbaserad vindkraft (7.2.3).
7. Riksdagen beslutar att energiskatteavdraget för havsbaserad vindkraft på 12 öre/kWh ska kvarstå även efter 2009 (7.2.3).
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om nationell planeringsram för vindkraft (7.2.3).
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om uttagsskatt för vindkraftskooperativ (7.2.3).
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om reglerna för nätanslutning av förnybar el (7.2.3).
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om fjärr- och kraftvärme (7.2.4).
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om stödformer till förnybar energiteknik (7.2.5).
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om naturgas och storskalig utbyggnad av naturgasnätet (7.3.1).
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om den ryska gasledningen i Östersjön (7.3.1).

Fel! Okänt namn på

15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om kärnkraft (7.3.3).
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om avvecklingslagen och förbudet mot nybyggnation av kärnkraftverk (7.3.3).
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om uranbrytning (7.3.3).
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om storskalig utvinning av fossil energi i Sverige (7.3.3).
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om avfallskostnader och skadeståndsansvar (7.3.3).
20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en internationell elmarknad och utlandsförbindelser (7.4.1).
21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om överföringskapacitet och utbyggnad av elnätet (7.4.2).
22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om konkurrens på elmarknaderna (7.4.2).
23. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om fjärrvärmemarknad (7.4.3).
24. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om Vattenfall (7.5).
25. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om skärpta krav vid nybyggnation (9.2.1).
26. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om krav på energihushållning vid renovering (9.2.2).
27. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om förstärkt energirådgivning (9.2.3).
28. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om investeringsstöd för klimatsmarta lösningar (9.2.4).
29. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ROT-avdrag (9.2.5).
30. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om välfärdens byggnader (9.2.6).
31. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om fungerande energimarknader med konkurrenskraftiga priser (10.2.1).
32. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om energiforskning och kommersialisering av ny energiteknik (10.2.2).
33. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om statlig riskkapitalfond (10.2.2).
34. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om branschprogram för vindkraftsbranschen (10.2.2).
35. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att statens upphandlingar bör främja miljöteknik (10.2.2).
36. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om fordonsforskningen (10.2.2).

Fel! Okänt namn på

37. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om CCS-metoder för industri med stora processutsläpp (10.2.2).
38. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om miljöteknikexport (10.2.3).
39. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om program för energieffektivisering (PFE;10.2.4).
40. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om program om oljekonvertering (PFO;10.2.4).
41. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om energieffektiviseringsforskningen (10.2.4).
42. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om energi- och klimatrådgivning (10.2.4).

Fel! Okänt namn på

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut.....	1
2	En rödgrön klimat- och energipolitik – jobb och framtidstro	7
3	Det aktuella läget.....	8
3.1	Klimatläget i Sverige	8
3.1.1	Utsläppen 1990–2005	8
3.1.2	Prognos 2020	10
3.1.3	Energiläget.....	10
3.2	Energiförhandlingarna	10
3.3	Regeringens klimat- och energipolitik.....	11
4	Visioner och mål.....	12
4.1	Gröna jobb	13
4.1.1	Lägesbeskrivning.....	13
4.1.2	Åtgärder för fler gröna jobb.....	15
4.2	Mål.....	16
4.2.1	Utsläppen i Sverige till 2020.....	16
4.2.2	Mål för insatser utomlands till 2020	17
4.2.3	Klimatmål för 2050.....	18
4.2.4	Energipolitiska mål	18
5	Global miljöpolitik	18
5.1	Behovet av en ny internationell klimatregim	18
5.2	Sveriges agerande i de internationella klimatförhandlingarna	19
5.2.1	Utsläppsminskningarnas omfattning	19
5.2.2	Tekniköverföring	20
5.2.3	Anpassning och finansiering.....	21
5.2.4	Avskogning.....	22
5.3	EU:s klimatpolitik.....	22
5.3.1	Sveriges agerande inom EU.....	22
5.3.2	Utveckling av EU:s klimat- och energipolitik.....	24
6	Politiken i Sverige	26
6.1	Åtgärder och styrmedel.....	26
6.2	Sektorsövergripande åtgärder	26
6.2.1	Klimatinvesteringsprogrammet (Klimp).....	26
6.2.2	Forskning och utveckling.....	27
7	Energi	27
7.1	Lägesbeskrivning.....	28
7.1.1	Energibalansen.....	28
7.1.2	Energieffektivisering	29
7.1.3	Effektiv elanvändning.....	30
7.2	Förnybar energi.....	31
7.2.1	Mål för andelen förnybar energi	32
7.2.2	Elcertifikatssystemet.....	32
7.2.3	Vindkraft.....	33
7.2.4	Fjärr- och kraftvärme	33
7.2.5	Ny förnybar energiteknik.....	34
7.3	Andra energislag.....	35

Fel! Okänt namn på

7.3.1	Naturgas	35
7.3.2	Avfall.....	35
7.3.3	Kärnkraft	36
7.4	Energimarknader	36
7.4.1	Internationell elmarknad och utlandsförbindelser	36
7.4.2	Eldistribution och elmarknad i Sverige	37
7.4.3	Fjärrvärmemarknad	38
7.5	Vattenfall.....	38
8	Transporter	38
8.1	Lägesbeskrivning	38
8.2	Kommentar till regeringens förslag.....	39
8.3	Förslag till åtgärder	40
8.3.1	Ökade investeringar i klimatsmart infrastruktur	40
8.3.2	Ekonomiska styrmedel	42
8.3.3	Åtgärder för snabbare planering och byggande av grön infrastruktur.....	43
8.3.4	Klimatanpassa den samhällsekonomiska kalkylen	44
8.3.5	Den gröna sjöfarten	44
8.3.6	Luffarten.....	45
9	Bostäder	46
9.1	Lägesbeskrivning	46
9.1.1	Historisk utveckling.....	46
9.1.2	Effektiviseringspotential.....	47
9.2	Förslag till åtgärder	48
9.2.1	Skärpta krav vid nybyggnation.....	48
9.2.2	Krav på energihushållning vid renovering.....	48
9.2.3	Förstärkt energirådgivning till hushåll och företag.....	49
9.2.4	Investeringsstöd för klimatsmarta lösningar.....	49
9.2.5	ROT-avdrag.....	50
9.2.6	Välfärdens byggnader.....	50
10	Industri	50
10.1	Lägesbeskrivning	51
10.2	Förslag till åtgärder	51
10.2.1	Fungerande energimarknader med konkurrenskraftiga priser	52
10.2.2	Investera i ny teknik	53
10.2.3	Stärk miljöteknikexporten	55
10.2.4	En energieffektivare industri	55
11	Jordbruk	56
11.1	Lägesbeskrivning	56
11.1.1	Utsläpp från jordbruksproduktion.....	56
11.2	Förslag på åtgärder	57
11.2.1	Livsmedelskedjans klimatpåverkan	57
11.2.2	Användning av fossila bränslen.....	58
11.2.3	Biogasproduktion	59
12	Anpassning till ett förändrat klimat.....	60
12.1	Myndighetsansvar	60

Fel! Okänt namn på

12.1.1	Huvudansvarig myndighet	60
12.1.2	Resurser till myndigheterna	60
12.1.3	Ansaret för miljöanalys.....	61
12.2	Vänern	61
12.3	Finansiering av anpassningsåtgärder	61
12.3.1	Likställighetsprincipen.....	61
12.3.2	Skadeståndsansvar för kommuner	62
12.3.3	Förebyggande åtgärder	62
12.4	Strandskyddet	62
12.5	Plan- och bygglagen	63
12.6	Omprövning av vattendomar	63
12.7	Uppdrag till myndigheter.....	64
12.7.1	Ökad infiltrationsförmåga.....	64
12.7.2	Skydd av bebyggelse	64
12.7.3	Kunskapsunderlag för kommuner	64
12.7.4	Skogsbruket	65

2 En rödgrön klimat- och energipolitik – jobb och framtidstro

Temperaturen på jorden stiger. Sedan industrialiseringen påbörjades har medeltemperaturen stigit med ungefär tre fjärdedels grad. Den ökade värmen förändrar våra livsbetingelser. Glaciärer smälter. Havsnivån stiger. De tropiska stormarna blir kraftigare. Om temperaturen fortsätter att stiga i samma takt som nu kommer det att leda till allvarliga konsekvenser både för människan och det övriga livet på jorden. Eftersom klimatet på jorden är en fråga som berör hela mänskligheten, måste hela mänskligheten ta sitt ansvar för att lösa den. Detta innebär att ambitiösa internationella överenskommelser måste slutas. Men det innebär också att varje region, varje land och varje individ har ett ansvar för att bidra till en mer klimatvänlig livsstil. I synnerhet så måste den industrialiserade världen ha förståelse för utvecklingsländernas vilja och ambition att moderniseras och bidra med kunskaper och stöd så att tillväxten i dessa länder kan ske utan att klimatet tar skada.

Sverige har goda förutsättningar för att visa vägen i klimatpolitiken. Vi är ett rikt land, som redan har visat att det går att kombinera ett högt ekonomiskt välstånd med minskade koldioxidutsläpp. Men om Sverige ska vara ett föredöme krävs det politisk handlingskraft. Därför är det beklagligt att den borgerliga regeringen har minskat ambitionerna jämfört med Klimatberedningen (se avsnitt Regeringens klimatpolitik). Vi vill i stället öka ambitionerna. Utsläppen i den icke-handlande sektorn i Sverige ska minska med 45 procent till 2020¹, vilket är 18 procentenheter högre än regeringen. Dessutom ska Sverige bidra till minskade utsläpp utomlands med ytterligare 13 procent². Det är lika mycket som regeringen. Skillnaden är dock att regeringen vill genomföra en del satsningar i rika industriländer, som Storbritannien, medan vi i det rödgröna samarbetet vill rikta satsningarna till tredje världen.

Samtidigt som vi har att hantera klimathotet har vårt ekonomiska system drabbats av en allvarlig finansiell kris. Detta har fått en del att vilja vänta med klimatåtgärderna. Det är ingen hållbar slutsats. En politik för ett bättre klimat är inte skadlig för ekonomin – tvärtom. Genom klimatinvesteringar kan vi bidra till fler jobb i Sverige och på så sätt bidra till att hantera den akuta ekonomiska krisen. Även på lång sikt finns det fördelar med en väl utformad klimat- och energipolitik. Om svenska företag först utvecklar den fossilfria teknik som hela världen kommer att efterfråga framöver, har företagen goda förutsättningar att stärka sin internationella konkurrenskraft. Om företagen redan nu investerar i energieffektivare teknik vinner de kostnadsfördelar gentemot sina konkurrenter. Utformar vi stödet till den svenska industrins omvandling på rätt sätt innebär omställningen inte enbart en kostnad utan också en möjlighet till framtida arbetstillfällen och vinster. Klimat- och jobbpolitik går hand i hand med varandra.

¹ Detta motsvarar vårt tidigare mål om 40 procents utsläppsminskningar för både den handlande och den icke-handlande sektorn.

² I förhållande till den icke-handlande sektorn i Sverige 1990.

Fel! Okänt namn på

I denna motion presenteras exempel på åtgärder som bidrar till att nå de mål vi har för en hållbar och jobbinriktad klimat- och energipolitik, bland annat:

- ? Öka kapaciteten på järnväg med 50 procent.
- ? Genomföra ett branschprogram med vindkraftsindustrin.
- ? Öka stödet till miljöteknikexport.
- ? Starta en riskkapitalfond som ska kunna främja investeringar i framtida och växande miljöteknikföretag.
- ? Återinföra de framgångsrika klimatinvesteringsprogrammen (Klimp).

För att klara målen kommer det emellertid att krävas fler åtgärder framöver. Detta gäller även för regeringen. Denna gemensamma motion lägger en fast grund med tydliga och ambitiösa mål och åtgärdsförslag för ett fortsatt arbete att tillsammans utveckla en rödgrön klimat- och energipolitik. Vid sidan av den gemensamma motionen kommer de enskilda partierna att presentera egna motioner med kompletterande förslag. En del förslag kommer även där att vara gemensamma för de tre partierna, men på grund av sin detaljeringsnivå återfinns de inte i denna mer övergripande motion. Andra förslag kommer att vara partiernas egna. Dessa kommer att fungera som utgångspunkt för vårt fortsatta arbete att vidareutveckla hållbar och jobbinriktad klimat- och energipolitik.

På detta sätt för vi fram en tydlig gemensam inriktning tillsammans med ett flertal idéer och åtgärdsförslag som kan bidra till att lösa klimatutmaningen. Alternativet, att sänka ambitionen på grund av brist på idéer och vilja som regeringen gör, är fel väg att gå. Klimatutmaningen löses inte med passivitet och tomma ord, utan med politisk vilja.

3 Det aktuella läget

3.1 Klimatläget i Sverige

3.1.1 Utsläppen 1990–2005

De till FN:s klimatkonvention rapporterade växthusgasutsläppen minskade från 1990 till 2005 med 7 procent. Enligt preliminära uppskattningar kan minskningen fram till 2008 ha varit cirka 10 procent. Fördelningen på sektorer och gaser framgår av tabell 1.

Tabell 1. Historiska och prognostiserade utsläpp av växthusgaser*Mton koldioxidekvivalenter*

	1990	2005	2020	Förändring, %	
				90-05	90-20
Per sektor					
El- och värmeproduktion	8,0	8,9	11,5	11 %	43 %
Bostäder o service m.m. ³	11,3	5,6	3,8	-50 %	-66 %
Industri ⁴	17,5	17,4	19,4	7 %	11 %
Inrikes transporter	18,4	20,3	21,7	10 %	18 %
Övrig energi ⁵	4,2	3,7	5,9	-11 %	42 %
Lösningsmedel	0,3	0,3	0,3	-6 %	-16 %
Jordbruk	9,4	8,6	7,4	-9 %	-21 %
Avfall	3,1	2,2	9,8	-31 %	-76 %
Totala utsläpp	72,2	67,0	70,7	-7 %	-2 %
Per gas					
Koldioxid	56,4	52,6	59,6	-7 %	6 %
Metan	6,7	5,6	3,7	-16 %	-44 %
Dikväveoxid	8,5	7,6	6,9	-11 %	-20 %
Flourerade växthusgaser	0,6	1,2	0,5	+120 %	-7 %
Totala utsläpp	72,2	67,0	70,7	-7 %	-2 %
Utanför Kyotodefinition					
LULUCF ⁶	-3,5	-3,9	-7,3	11 %	106 %
Bunkring flyg ⁷	1,4	1,9	2,5	43 %	84 %
Bunkring sjöfart	2,3	6,6	9,9	193 %	335 %

Källa: Prognos från Energimyndigheten och Naturvårdsverket till kontrollstation 2008 samt Sveriges rapporter till FN:s klimatkonvention.

De största minskningarna har skett inom sektorn Bostäder och service, med omkring 50 procent. Utsläppen har också minskat inom Jordbruk, Avfall och Övrig energi. De största utsläppsökningarna noteras inom El- och värmeproduktion, Inrikes transporter och Industri.

Samtidigt som de rapporterade utsläppen inom klimatkonventionen minskat, har dock utsläppen från bunkring av utrikes flyg och sjöfart ökat kraftigt.

³ I Bostäder och service ingår utsläpp från bostäder, service samt energianvändning inom jordbruk, skogsbruk och fiske.

⁴ I Industri ingår utsläpp från industrins förbränning, industriprocesser och fluorerade växthusgaser.

⁵ I Övrig energi ingår utsläpp från raffinaderier, tillverkning av fasta bränslen (främst koksverk), diffusa utsläpp (fackling) samt övrigt (främst militära transporter).

⁶ I sektorn LULUCF ingår utsläpp och upptag från markanvändning, förändrad markanvändning och skogsbruk.

⁷ Endast flygets utsläpp av koldioxid. Enligt uppskattningar är den totala växthuseffekten från flyg på hög höjd, inklusive andra gaser, två till fyra gånger större än bara utsläppen av koldioxid.

Fel! Okänt namn på

Om dessa läggs till, har Sveriges utsläpp varit i stort sett oförändrade sedan 1990.

3.1.2 Prognos 2020

Enligt prognosen till kontrollstation 2008, som var ett så kallat business-as-usual-scenario, väntades de totala utsläppen inom klimatkonventionen åter öka något i förhållande till 2005, för att 2020 ligga 2 procent under 1990 års nivå. De största absoluta ökningarna förutsågs inom de sektorer som ingår i de verksamheter som ingår i EU:s system med utsläppshandel, framför allt energisektorn och tung industri. Ökningar prognostiserades också inom transportsektorn, framför allt i lastbilssektorn. Den främsta anledningen till ökningen är fortsatt ekonomisk tillväxt, som inte helt kompenseras av minskade utsläpp till följd av miljöeffektivare teknik. Det krävs alltså kraftiga politiska åtgärder för att bryta dessa ökningstrender.

Fortsatta minskningar av utsläppen förutsågs inom bostads-, jordbruks- och avfallssektorena.

Bunkringen för utrikes sjöfart och flyg förutsågs fortsätta att öka kraftigt. Samtidigt förutsågs nettoupptagen av växthusgaser från markanvändningen öka. Denna post är dock fortfarande ganska svårberäknad och osäker.

3.1.3 Energiläget

Utvecklingen av klimatutsläppen är nära sammankopplad med hur energianvändningen i Sverige utvecklas. Den totala energianvändningen i Sverige ökar mycket långsamt trots en kraftig ekonomisk tillväxt sedan 1990, och trenden väntas fortsätta. Samtidigt sker en övergång till större andelar förnybar energi. Utvecklingen av energianvändning och energitillförsel beskrivs närmare i energiavsnittet, senare i motionen.

3.2 Energiförhandlingarna

Energifrågorna har varit i politikens centrum under 30 år. Det är naturligt. Sysselsättningen i Sverige är beroende av att det finns en god och tillförlitlig tillgång till el till konkurrenskraftiga priser. Våra tre partier vill ha en bred överenskommelse över blockgränsen om klimat- och energipolitiken. Investeringar i både tillverkningsindustrin och energisektorn underlättas om det finns en säkerhet om de framtida spelreglerna.

Den borgerliga regeringen visade dock under de nyligen genomförda energisamtalen att den inte var beredd till en sådan bred överenskommelse. När de fyra borgerliga partierna till slut blev överens med varandra efter mer än två års vändor hade de inte kraft att kompromissa med oss och ta ansvar för landet. De orkade inte ens lägga ett bud och försöka förhandla. I stället avbröt de ensidigt samtalen efter drygt två veckor med ambitionen att göra energifrågan till en valfråga i nästa riksdagsval. Det var samma agerande som vi såg i samband med Klimatberedningens arbete för ungefär ett år sedan. Då gick också

all kraft åt till interna förhandlingar mellan oeniga borgerliga partier, och det fanns ingen öppning för en bred överenskommelse.

Det är dags att titta sakligt på energifrågorna. Mot regeringens osäkra interna energiöverenskommelse ställer vi en långsiktig energipolitik baserad på energieffektivisering, en säker utbyggnad av förnybara energikällor och goda villkor för den elintensiva industrin. En sådan långsiktig politik är vad Sverige behöver i dagens ekonomiska krisläge. En satsning på förnybar energi och en ambitiös klimatpolitik behövs för att skapa jobb i Sverige.

I rådande ekonomiska kris är regeringens strategi mycket kortsiktig och skadlig för svensk industri. Vi håller med de industriföreträdare som konstaterade att det var ett svek från regeringen att inte ge samtalen den tid de förtjänade. Våra tre partier är angelägna om en bred energiöverenskommelse. Om vi får väljarnas förtroende i nästa val, avser vi att bjuda in till nya energisamtal för att arbeta fram ett brett förankrat och hållbart beslut om den svenska energipolitiken.

3.3 Regeringens klimat- och energipolitik

Regeringen har tagit två och ett halvt år på sig att formulera sin klimat- och energipolitik. När den nu lämnat sitt förslag till riksdagen kan vi i de rödgröna partierna konstatera att den med konstens alla regler försöker få det att se ut som att Sveriges klimatambitioner höjs när de i själva verket sänks.

Regeringen hävdar att dess förslag på klimatmål, 40 procents minskning i den icke-handlande sektorn, är mer ambitiöst än tidigare föreslagna mål. Det är inget hederligt sätt att presentera sin politik på. Tidigare föreslagna mål har nämligen utgått ifrån Sveriges *totala utsläpp*, såväl den handlande som den icke-handlande sektorn. Regeringen sätter sitt nya mål endast ifrån *den icke-handlande sektorn*. En minskning på 40 procent i förhållande till de totala utsläppen, som vi i de rödgröna partierna föreslog i Klimatberedningen, ger en utsläppsminskning på 28 miljoner ton koldioxidekvivalenter. Regeringens 40 procents mål inom den icke-handlande sektorn ger en utsläppsminskning på endast 20 miljoner ton koldioxidekvivalenter.

Regeringens ambitionssänkning är så mycket mer anmärkningsvärd som endast fyra remissinstanser ville ha ett lägre mål än Klimatberedningen. Den absoluta huvuddelen av remissinstanserna ansåg att målet borde vara det samma eller högre.

Regeringens mål kommer inte att leda till den klimatomställning Sverige behöver för miljöns och jobbens skull. Nästan hälften av dessa 20 miljoner ton är dessutom redan genomförda genom tidigare regeringars beslut, 2 miljoner ton är beslut från EU och hela 6,5 miljoner ton ska göras i andra länder.

Den borgerliga regeringen har varit starkt drivande för att EU:s utsläppsminskningar ska få ske i andra länder och att EU-länderna sedan skulle få tillgodoräkna sig dessa minskningar såsom sina egna. Detta är en kursändring gentemot Sveriges tidigare hållning, att vara ambitiös på hemmaplan och därutöver göra insatser internationellt. Konsekvensen av regeringens agerande

Fel! Okänt namn på

är att Sveriges goda anseende i miljöfrågor allvarligt riskeras och att vi går miste om nödvändiga gröna investeringar för framtiden.

På samma sätt urholkar regeringen åtgärderna för klimatomställning i Sverige. Trots att klimatinvesteringsprogrammet (Klimp) har varit framgångsrikt och trots att en enig klimatberedning föreslog ett utvecklat investeringsprogram, har regeringen valt att avveckla Klimp. Enligt Naturvårdverket ledde Klimp, tillsammans med det tidigare investeringsprogrammet LIP, till minskade utsläpp av växthusgaser på 2,1 miljoner ton koldioxidekvivalenter om året, varav Klimp har stått för ca 1,1 miljoner ton och LIP för ca 1 miljon ton.

Ett annat exempel på regeringens låga trovärdighet är när den helt struntar i EU:s ambitiösa mål om energieffektivisering. I stället har regeringen ställt upp ett nationellt mål som är identiskt med Energimyndighetens business-as-usual-scenario till 2020, vilket betyder att regeringens mål för energieffektivisering skulle ha nåtts även utan några nya styrmedel.

Regeringens klimatpolitiska ambitioner på transportområdet begränsas i allt väsentligt till förändringar i beskattningen av vägtrafiken samt till reglering av utsläppsmängder för nya bilar. Avsaknaden av förslag när det gäller klimatinvesteringar i den fysiska infrastrukturen är total. Detta är mycket anmärkningsvärt. Ett av Klimatberedningens huvudbudskap är att en verkningsfull klimatpolitik måste innehålla en kombination av ekonomiska styrmedel och möjliggörande investeringar i framför allt järnvägsinfrastrukturen. För att få människor med sig i klimatarbetet krävs att höjda klimatskatter kombineras med ett ökat utbud av klimatsmarta sätt att förflytta sig. Genom att ensidigt bygga sin klimatpolitik på ekonomiska styrmedel hotas både klimatet och jobben. Därmed riskerar man att missa den potential för nya gröna jobb som finns inom svensk industri, exempelvis komponenter till transportmedelsindustrin.

Regeringen vill öppna upp för att bygga tio nya kärnkraftverk. Detta riskerar att leda till att satsningar på förnybar energi uteblir. Dessutom öppnar regeringen upp för ökad användning av naturgas. Detta går stick i stäv mot vår föreställning om en hållbar utveckling för Sverige.

Regeringens attityd till klimat- och energipolitiken visar att den inte förstått de möjligheter klimatomställningen innebär för Sverige. Vår syn präglas av insikten att de länder som först lämnar beroendet av växthusgaser bakom sig kommer att bli vinnare i framtiden.

4 Visioner och mål

Vi vill att Sverige ska visa vägen i klimatpolitiken. Klimatfrågan är vår tids ödesfråga. Om temperaturen fortsätter att stiga i samma takt som nu kommer det att leda till allvarliga konsekvenser för livet på jorden. Det är länder som Sverige – som både har resurser att ställa om och dessutom släpper ut mer än många andra länder – som främst behöver vidta åtgärder för att minska sina utsläpp. Genom att vara ledande i arbetet med att bryta oljeberoendet kan Sverige fungera som ett föredöme för andra.

Fel! Okänt namn på

Vi vill skapa arbetstillfällena i Sverige genom aktiva klimatinvesteringar. Om svenska företag först utvecklar den fossilfria teknik som hela världen kommer att efterfråga framöver har företagen goda förutsättningar att stärka sin internationella konkurrenskraft. Om företagen redan nu investerar i energieffektivare teknik vinner de kostnadsfördelar gentemot sina konkurrenter. Utformar vi stödet till den svenska industrins omvandling på rätt sätt innebär omställningen inte enbart en kostnad utan också en möjlighet till framtida arbetstillfällena och vinster.

Vi vill även skapa arbetstillfällena i Sverige genom investeringar i det svenska energisystemet. Sverige behöver en god tillgång till el med konkurrenskraftiga priser. Detta är inte minst av stor betydelse för sysselsättningen i den svenska elintensiva industrin. Investeringar i den svenska förnybara elproduktionen bidrar till att hålla upp sysselsättningen i det svåra ekonomiska läge landet befinner sig i.

Vi vill att investeringarna i det svenska energisystemet ska bidra till att underlätta miljö- och klimatomställningen. En satsning på den förnybara elproduktionen i form av vind, bioenergi och solkraft är en viktig del av omställningen till ett hållbart samhälle.

Vi vill ha en bred överenskommelse om klimat- och energipolitiken. Investeringar i både tillverkningsindustrin och energisektorn underlättas om det finns en säkerhet om de framtida spelreglerna. En sådan säkerhet förutsätter en blocköverskridande överenskommelse. Vi är beredda att medverka till en sådan överenskommelse. Vi är beredda att efter nästa val bjuda in till nya energisamtal för att arbeta fram ett brett förankrat och hållbart beslut om den svenska energipolitiken.

4.1 Gröna jobb

Framtidens industri är starkt förknippad med ett långsiktigt miljötankande. Om Sverige går före i omställningen till ett hållbart samhälle, kan våra företag bli ledande i att utveckla den teknik som världen efterfrågar i kampen mot klimatförändringarna.

Samtidigt är vi mitt uppe i den djupaste ekonomiska krisen i modern tid. En del drar slutsatsen att detta borde leda till minskade ambitioner på klimatområdet. Vi delar inte den slutsatsen. Att investera i grön omställning kan snarare leda till fler jobb och vara en del av den ekonomiska återhämtningen, än något som hämmar den ekonomiska utvecklingen.

4.1.1 Lägesbeskrivning

Vi har bett riksdagens utredningstjänst (RUT) att beskriva miljösektorn i Sverige. Följande framkommer:

Fel! Okänt namn på

Enligt Statistiska centralbyråns (SCB) miljöräkenskaper ökar antalet företag i miljösektorn.⁸ Under perioden 2003–2007 har antalet arbetsställen inom sektorn ökat med 12 procent, omsättningen har ökat med 41 procent och exporten med 64 procent. År 2006 var 73 000 personer sysselsatta i miljösektorn.

Tabell 2: Miljösektorn i Sverige 2003–2007

	2003	2004	2005	2006	2007
Antal arbetsställen	12 436	12 505	13 336	13 495	13 929
Omsättning (mnkr)	165 393	169 381	188 093	215 476	233 902
Export (mnkr)	25 705	28 553	32 920	40 245	42 160
Antal sysselsatta i miljösektorn	62 951	67 879	70 035	73 171	?
Antal sysselsatta totalt	4 095 047	4 173 085	4 184 556	4 290 877	?
Andel sysselsatta i miljösektorn	1,54	1,63	1,67	1,71	?

Anm. *Data för sysselsättning saknas för 2007 på grund av eftersläpning i statistiken.
Källa: Statistiska centralbyrån (SCB).

Förnybara energikällor är det miljöområde som är störst både vad gäller omsättning och export. År 2007 var omsättningen 110 miljarder kronor varav exporten stod för 13 miljarder kronor. Förnybara energikällor står alltså för nästan hälften av hela miljösektorns omsättning och knappt en tredjedel av dess totala export (SCB 2008). År 2006 sysselsatte miljöområdet förnybara energikällor drygt 14 000 personer (tabell 3).

Tabell 3: Antal sysselsatta efter miljöområde 2003–2006

	2003	2004	2005	2006
Luftutsläppskontroll	912	961	935	1 008
Avloppshantering	6 349	6 417	6 558	6 594
Avfallshantering	14 715	15 263	15 654	15 596
Mark och grundvatten	839	952	873	908
Buller och vibrationer	277	327	290	221
Miljökonsult	6 628	8 509	9 657	10 542
Utbildning, forskning	4 209	4 494	4 641	4 745
Återvunnet material	8 340	8 933	8 935	8 958
Förnybara energikällor	12 377	13 371	13 329	14 102
Värme/energibesparing	4 802	4 860	5 137	5 559
Hållbart jordbruk och fiske	2 274	2 327	2 552	3 578
Hållbar skog	732	857	841	576
Övrigt	498	607	634	781
Totalt	62 951	67 879	70 035	73 169

Källa: Statistiska centralbyrån (SCB).

⁸ SCB har sedan 2000 arbetat med att bygga upp en databas över miljöföretag. I databasen klassificeras varje arbetsställe efter dess miljöområde men även utifrån om miljöverksamheten är primär eller sekundär för arbetsställets totala verksamhet. För mer information se: http://www.scb.se/Pages/Product___38161.aspx.

Swentec har regeringens uppdrag att på nationell nivå utveckla en effektiv struktur som ska öka tillväxten för svensk miljöteknik. Swentecs och SCB sammanställer statistik för miljöteknikföretagen. Siffrorna för miljöteknikföretagen är en delmängd av uppgifterna i tabell 2 och 3. Swentecs och SCB:s statistik visar att svensk miljöteknikexport uppgick till 33 miljarder kronor 2007. Det motsvarar drygt en fjärdedel av sektorns totala omsättning på 114 miljarder. Under de senaste åren har tillväxten i sektorn varit stark. Miljöteknikföretagens omsättning har ökat med närmare 40 procent mellan 2003 och 2006. Miljöteknikföretagen sysselsätter ca 40 000 människor i knappt 5 000 företag.

4.1.2 Åtgärder för fler gröna jobb

I flera av de rapporter som diskuterar tillväxtpotentialen inom miljösektorn framhålls att det krävs ett flertal insatser och åtgärder för att svenska företag ska kunna dra nytta av tillväxtpotentialen och skapa nya arbetstillfällen inom sektorn. Insatser som lyfts fram är satsningar på forskning och utveckling samt att den inhemska efterfrågan stimuleras så att små och medelstora företag kan växa och därmed klara av konkurrensen på den internationella marknaden (Nutek 2006). Offentliga åtgärder på miljöteknikområdet kan också spela roll för tillväxten i företag inom sektorn (ITPS 2008, Vinnova 2009), exempelvis satsningar på forskning. ITPS framhåller även vikten av tillgång till kapital (riskkapital, banklån eller offentlig finansiering) för nya och växande företag (ITPS 2008).

Vi i det rödgröna samarbetet presenterar i denna motion förslag som innebär att vi ställer upp mer ambitiösa förslag för miljön än regeringen samtidigt som vi investerar mer i gröna jobb:

- ? Statligt riskkapital ska sätta fart på kommersialiseringen av miljöteknik (*se avsnitt Industri*).
- ? Vattenfall ska ta större ansvar för morgondagens miljöteknik (*se avsnitt Industri*).
- ? Öka stödet till miljöteknikexport (*se avsnitt Industri*).
- ? Öka satsningarna i energiforskning (*se avsnitt Industri*).
- ? Klimatinvesteringsprogrammen (Klimp) ska återinföras och bli än mer effektiva än förut (*se avsnitt Politiken i Sverige*).
- ? Genomföra ett branschprogram för vindkraftsindustrin (*se avsnitt Industri*).
- ? Öka investeringarna i järnväg (*se avsnitt Transport*).

Fel! Okänt namn på

4.2 Mål

4.2.1 Utsläppen i Sverige till 2020

Vårt förslag: Utsläppen i Sverige för 2020 i den sektor som inte handlar med utsläppsrätter bör vara 45 procent lägre än utsläppen för 1990 under förutsättning att EU, efter en internationell överenskommelse i Köpenhamn i december 2009, lägger ut 30 procents utsläppsminskning i den handlande sektorn. Med dessa förutsättningar kommer de totala utsläppen i Sverige att minska med ca 40 procent. Om EU i stället lägger ut 20 procent i den handlande sektorn, bör målet för den icke-handlande sektorn revideras.

Målet för den icke-handlande sektorn ska genomföras i Sverige och ska inte omfatta åtgärder i andra länder. Upptag och utsläpp till och från skogsbruk och annan markanvändning bör inte inkluderas i det nationella målet för 2020.

Mot bakgrund av klimatfrågans allvar är det mycket angeläget att Sverige tar sitt fulla ansvar som högt utvecklat industriland för att gå före i klimatarbetet. Sverige måste ha högre ambitioner för arbetet på hemmaplan än vad regeringen föreslagit och dessutom höga ambitioner i det internationella klimatarbetet. Detta bör uttryckas genom separata mål för nationellt och internationellt klimatarbete.

För det nationella målet utgår vi från samma ambitioner som de rödgröna partierna uttryckte i vår gemensamma reservation i Klimatberedningen, nämligen att de totala utsläppen av växthusgaser i Sverige bör minska med 40 procent från 1990 till 2020. Sammanlagt innebär detta en minskning med 28,8 miljoner ton koldioxidekvivalenter.

Vi noterar att regeringen i propositionen har valt en annan teknik att formulera målet än vad som föreslogs av Klimatberedningen och som Sverige hittills tillämpat. I stället för ett mål för de totala utsläppen i landet föreslår regeringen att målet ska relateras till utsläppen i de verksamheter som inte omfattas av systemet för handel med utsläppsrätter. En viktig bakgrund till detta är att EU:s utsläppshandel från och med 2013 inte längre kommer att arbeta med separata nationella tak för tilldelning av utsläppsrätter utan i stället ha ett gemensamt tak för hela EU. Det blir då svårt att längre arbeta med och följa upp ett nationellt mål för de totala utsläppen i Sverige. Mot denna bakgrund instämmer vi i regeringens bedömning att det är mer lämpligt att uttrycka det nationella målet som en procentsats av utsläppen i den icke-handlande sektorn.

Vi förutsätter att EU, efter en internationell överenskommelse i Köpenhamn i december 2009, lägger ut 30 procents utsläppsminskning i den handlande sektorn, vilket i Sverige skulle motsvara 6,6 miljoner ton. Återstående utsläppsreducering, 22,2 miljoner ton, bör då uppnås i den icke-handlande sektorn, vilket motsvarar en utsläppsreducering med ca 44,4 procent. Vi föreslår mot denna bakgrund att det nationella målet fastställs till 45 procents utsläppsminskning i den icke-handlande sektorn mellan 1990 och 2020.

Om EU i stället lägger ut 20 procents utsläppsminskning i den handlande sektorn, ska målet för den icke-handlande sektorn revideras.

Upptag och utsläpp till och från skogsbruk och annan markanvändning bör inte inkluderas i det nationella målet för 2020.

4.2.2 Mål för insatser utomlands till 2020

Vår bedömning: Sverige bör ha högt ställda ambitioner i vårt stöd till klimatinnsatser i andra länder. Vi vill därför minska utsläppen i andra länder med 13 procent i förhållande till hur utsläppen såg ut i den icke-handlande sektorn i Sverige 1990. Detta är samma storleksordning som regeringen föreslår. Fokus ska ligga på stöd till klimatarbete i utvecklingsländer. Värdet av olika instrument och metoder för stöd till klimatarbetet i andra länder ska närmare utvärderas mot bakgrund av hittills vunna erfarenheter och resultatet av kommande internationella överenskommelser om instrument och former för klimatåtgärder i andra länder. Vi avser att snarast därefter återkomma med förslag på hur ett mål för Sveriges klimatinnsatser i andra länder bör utformas.

Sverige och andra industrialiserade länder måste ta ansvar och bidra till finansieringen av utsläppsminskningar i andra länder. Till skillnad från regeringen ser vi dock inte detta som ett sätt att minska vårt ansvar för att gå före och uppnå kraftiga utsläppsreduceringar i Sverige. Sverige måste klara av båda delarna, och det bör uttryckas genom separata ambitiösa mål för klimatarbetet i Sverige och utomlands.

Regeringens klimatmål för 2020 innebär att en tredjedel av den föreslagna utsläppsreduceringen på 40 procent i den icke-handlande sektorn ska kunna uppnås genom utsläppsreduktioner i andra länder. Detta motsvarar 6,7 miljoner ton koldioxidkvalenter. Vi anser att målet för utsläppsreduktioner i andra länder bör vara i den storleksordningen. Till skillnad från regeringen anser vi att Sveriges internationella klimatinnsatser främst ska riktas mot utvecklingsländer.

Flera olika instrument och metoder finns tillgängliga eller diskuteras, genom vilka industriländer kan stödja klimatarbetet i utvecklingsländer. Hit hör bland annat mekanismen för ren utveckling, CDM, som fått utstå mycket kritik under senare tid bland annat för osäker prövning och i flera fall tvivel om det rör sig om projekt som inte skulle ha genomförts ändå. Till klimatmötet i Köpenhamn finns ett antal nya förslag till finansiering av klimatinnsatser och anpassning i utvecklingsländer. I kapitel 5 redovisas våra förslag till svensk inriktning i detta arbete.

De rödgröna partiernas inriktning är att Sveriges internationella insatser på klimatområdet främst ska rikta sig till utvecklingsländer. Vi vill närmare utvärdera existerande instrument och metoder och avvakta kommande internationella överenskommelser om nya slag och stödformer för klimatåtgärder i andra länder och utifrån dessa erfarenheter återkomma med förslag till hur ett mål för Sveriges klimatinnsatser i andra länder bör utformas.

Fel! Okänt namn nå

4.2.3 Klimatmål för 2050

Vår bedömning: Utsläppen av växthusgaser i Sverige ska reduceras med 90 procent 2050 i förhållande till 1990.

Klimatberedningen var överens om att Sverige bör ta sin del av det globala ansvaret för att ökningen av den globala medeltemperaturen begränsas till högst 2 grader Celsius jämfört med den förindustriella nivån samt inriktningen att utsläppen av växthusgaser i Sverige 2050 bör vara minst 75–90 procent lägre än 1990.

Regeringen väljer att formulera sin vision för 2050 på ett annorlunda sätt. Visionen är att Sverige 2050 inte har några nettoutsläpp av växthusgaser i atmosfären. Vi anser att detta uttryckssätt öppnar för betydande oklarheter. Hur ser regeringens tolkning av begreppet ”nettoutsläpp” ut? I propositions-texten antyds bland annat att kolsänkor i skog och mark ska räknas in. Håller regeringen öppet för att även insatser i andra länder ska kunna räknas in vid beräkningen av visionen? En vidlyftig tolkning av begreppet nettoutsläpp skulle kunna innebära en öppning för fortsatt stora växthusgasutsläpp i Sverige, som inte ens skulle nå upp till den undre gränsen för utsläppsreduktion i Klimatberedningens intervall.

Vi föreslår att målet för 2050 ska formuleras med den metod som Klimatberedningen föreslog och ligga på den högre gränsen i beredningens föreslagna intervall, det vill säga en utsläppsreduktion med 90 procent i förhållande till 1990 års nivå.

4.2.4 Energipolitiska mål

De rödgröna partiernas förslag till energipolitiska mål behandlas i avsnitt 7, Energi. Där föreslås tre energipolitiska mål. Certifikatsystemet för förnybar elproduktion ska vidareutvecklas. Målet bör sättas till minst 30 TWh ny el från förnybara källor 2020, och det långsiktiga målet för ny förnybar el ska vara minst 55 TWh till 2030. Ett mål om 25 procents effektivare energianvändning bör sättas upp till 2020. Andelen förnybar energi 2020 bör vara minst 53 procent av den totala energianvändningen.

5 Global miljöpolitik

5.1 Behovet av en ny internationell klimatregim

Utsläppen av växthusgaser uppgick 2004 till ca 49 miljarder ton koldioxidekvivalenter. Enligt FN:s klimatpanel IPCC:s fjärde utvärderingsrapport har de globala utsläppen av växthusgaser ökat med ca 70 procent under perioden 1970–2004 och med 24 procent mellan 1990 och 2004. Om inget görs kommer de globala utsläppen enligt IPCC:s referensscenarier att öka med 25–90 procent under perioden 2000–2030.

FN:s ramkonvention om klimatförändringar, klimatkonventionen, utgör basen för det internationella samarbetet inom klimatområdet. Klimatkonventionens övergripande mål är att stabilisera halten av växthusgaser i atmosfären på en nivå som förebygger farlig mänsklig inverkan på klimatsystemet. I konventionen fastställs ett antal centrala och övergripande principer för det internationella klimatarbetet. Enligt dessa bör parterna skydda klimatsystemet åt nutida och kommande generationer i överensstämmelse med sitt gemensamma, men differentierade, ansvar och respektive förmåga. Det ankommer på industriländerna att ta ledningen i detta arbete. Klimatkonventionen innehåller skyldigheter för industriländerna gentemot utvecklingsländerna, bl.a. i fråga om stöd till kapacitetsuppbyggnad, teknologiöverföring samt anpassning till och åtgärder för minskad påverkan på klimatet.

År 1997 enades man om Kyotoprotokollet, som trädde i kraft 2005. I Kyotoprotokollet åtar sig industriländerna att minska sina nettoutsläpp av växthusgaser med drygt 5 procent som ett genomsnitt under den första åtagandeperioden, åren 2008–2012, jämfört med 1990 års nivå. Flertalet länder, däribland utvecklingsländerna, saknar åtaganden om utsläpps begränsningar för den första åtagandeperioden. Länderna med åtaganden om utsläpps begränsningar kan, förutom att minska utsläppen i det egna landet, även utnyttja Kyotoprotokollets flexibla mekanismer och de får även tillgodoräkna sig vissa upptag av koldioxid i s.k. kolsänkor.

De flexibla mekanismerna innefattar mekanismen för ren utveckling (CDM) som innebär att länder med åtaganden får tillgodogöra sig utsläppsminskningar som sker genom projekt i länder utan åtaganden samt gemensamt genomförande (JI), som innebär att länder med åtaganden får tillgodoräkna sig utsläppsminskningar som sker genom projekt i andra länder med åtaganden. Mekanismerna innefattar även handel mellan länder med de utsläppsenheter som tilldelats varje land under Kyotoprotokollet, s.k. assigned amount units, AAU:er.

Kyotoprotokollets första åtagandeperiod löper ut 2012. En ny internationell överenskommelse om fortsatta åtaganden om bindande och kvantitativa utsläppsreduktioner behöver träffas innan god tid före 2012. En överenskommelse om en ny klimatregim kan förhoppningsvis kunna träffas vid partsmötet i Köpenhamn december 2009.

5.2 Sveriges agerande i de internationella klimatförhandlingarna

5.2.1 Utsläppsminskningarnas omfattning

Vår bedömning: Regeringen bör verka för att EU intar en ledande roll i de internationella klimatförhandlingarna. Bindande, kvantitativa åtaganden för perioden närmast efter 2012 bör omfatta alla industriländer. Sverige bör agera för att industriländernas utsläppsreduktioner ska uppgå till 30–40 procent till 2020. Utsläppen i industriländerna bör minska med 80–95 procent till 2050. De snabbt växande ekonomiernas samlade utsläpp bör minska med 15–30

Fel! Okänt namn på

procent under ett s.k. business-as-usual-scenario till 2020 för att målet om maximalt 2 graders global temperaturhöjning ska ligga inom räckhåll. Sverige bör agera för att utsläppen per capita på sikt konvergerar. Sverige bör vara drivande för global utsläppshandel inom konkurrensutsatta energiintensiva industrier, exempelvis stålindustrin.

Sverige har en nyckelroll fram till och med vårt ordförandeskap i EU i år och under de internationella förhandlingarna om en ny klimatregim. Regeringen bör verka för att EU intar en ledande roll i de internationella klimatförhandlingarna.

För att den globala medeltemperaturen ska begränsas till högst 2 grader Celsius jämfört med den förindustriella nivån krävs stora utsläppsminskningar. Därför är det avgörande att en framtida klimatregim så långt möjligt slår fast vilka utsläppsminskningar som bör ske globalt såväl på längre som kortare sikt. Det är också önskvärt att den framtida klimatregimen i så stor utsträckning som möjligt slår fast hur utsläppsminskningarna på längre sikt ska fördelas mellan länder.

Bindande, kvantitativa åtaganden för perioden närmast efter 2012 bör omfatta alla industriländer. Åtaganden bör vara absoluta i så många länder som möjligt samt omfatta alla former av växthusgasutsläpp för att ge säkerhet om att verkningfulla utsläppsreduktioner verkligen kommer att ske.

Enligt IPCC bör industriländernas utsläpp minska med 25–40 procent till 2020 för att halten av växthusgaser i atmosfären kring 400–450 ppmv koldioxidekvivalenter ska ligga inom räckhåll. Ny forskning visar att det kan krävas ännu större utsläppsreduktioner om vi ska lyckas begränsa den globala uppvärmningen till 2 grader. Sverige bör agera för att industriländernas utsläppsreduktioner ska uppgå till 30–40 procent till 2020. Utsläppen i industriländerna bör minska med 80–95 procent till 2050. Även de snabbt växande ekonomiernas samlade utsläpp bör minska med 15–30 procent under ett s.k. business-as-usual-scenario till 2020 för att målet om maximalt 2 graders global temperaturhöjning ska ligga inom räckhåll. Sverige bör agera för att utsläppen per capita på sikt konvergerar.

Sverige bör också vara drivande för global utsläppshandel inom konkurrensutsatta energiintensiva industrier, exempelvis stålindustrin. Det skulle kunna minska de globala utsläppen och gynna de företag som utvecklar mer klimatvänliga tekniker utan att försämra den internationella konkurrensen.

5.2.2 Tekniköverföring

Vår bedömning: Sverige bör agera för att CDM utvecklas, förenklas och förbättras så att det säkerställs att åtgärderna håller hög kvalitet och leder till verifierbara, additionella utsläppsminskningar. Regeringen bör aktivt medverka till uppbyggnaden av globala instrument för tekniköverföring. Sverige bör ta initiativet till att, tillsammans med organisationer som FN och Världsbanken, medverka till finansiering av stimulansåtgärder för teknisk utveckling inriktad på utvecklingsländernas förutsättningar. Sverige bör erbjuda sitt aktiva stöd för tekniksamarbetsprogram med snabbväxande ekonomier, till

exempel Kina och Indien, och definiera sektorer där svenskt kunnande kan spela en särskild roll.

Genom överföring av miljövänlig teknik kan man möjliggöra att utvecklingsländer utvecklar en ekologisk hållbar industri utan att gå omvägen runt skadliga utsläpp. De mekanismer som utvecklats i detta syfte är de projektbaserade mekanismerna CDM. Sverige bör agera för att CDM utvecklas och förbättras så att det säkerställs att åtgärderna håller hög kvalitet och leder till verifierbara, additionella utsläppsminskningar.

Spridning och tillgängliggörande av ny teknologi fordrar ytterligare insatser vid sidan av de mekanismer som nu finns under Kyotoprotokollet och utökat bistånd. Nya, innovativa, mekanismer som attraherar stora flöden av privat kapital till investeringar i ny teknologi behöver utvecklas. Dessa bör vara utformade så att bidraget står i proportion till utsläpp och ekonomisk förmåga. Regeringen bör aktivt medverka till uppbyggnaden av globala instrument för tekniköverföring. Sverige bör även ta initiativet till att, tillsammans med organisationer som Världsbanken, medverka till finansiering av sådana stimulansåtgärder för teknisk utveckling inriktade på utvecklingsländernas förutsättningar.

Utsläppen i länder som Kina och Indien är fortfarande begränsade jämfört med industriländerna, men den stora befolkningens mängden och den mycket snabba ekonomiska tillväxten gör att utsläppen totalt från dessa länder ökar mycket snabbt. Utvecklingsländerna har all rätt till sin utveckling, men den bör ske i former som är maximalt effektiv vad gäller energi- och resursanvändningen och med låga utsläpp av växthusgaser. EU har initierat tekniksamarbetsprogram med både Kina och Indien. Dessa program är ännu så länge mycket begränsade i fråga om finansiella resurser, så här krävs en snabb uppskalning för att ge resultat. Sverige bör erbjuda sitt aktiva stöd för tekniksamarbetsprogram med snabbväxande ekonomier, t.ex. Kina och Indien, och definiera sektorer där svenskt kunnande kan spela en särskild roll. Exempel på sådana är elproduktion, bostäder och byggande samt transporter.

5.2.3 Anpassning och finansiering

Vår bedömning: Sverige bör verka för att mobilisera finansiella resurser till anpassningsåtgärder, utsläppsminskningar och tekniköverföring för utvecklingsländer.

FN:s klimatpanel visar i sin andra delrapport om effekter, anpassning och sårbarhet (2007) att alla regioner i världen påverkas av den pågående uppvärmningen. Värst är det för utvecklingsländerna, som behöver skydda sig för negativa konsekvenser för nästan hela samhällsstrukturen. Minskad matproduktion, ökad vattenstress och översvämningar är några av de förväntade effekterna för hundratal miljoner människor i Afrika och Asien.

Enligt klimatkonventionen har de rikare industriländerna åtagit sig att ”tillhandahålla nya och additionella finansiella resurser” för att täcka utvecklingsländernas kostnader för vissa förpliktelser under konventionen: att bistå sårbara utvecklingsländer med att täcka kostnader för anpassning till klimat-

Fel! Okänt namn på

förändringarnas skadliga effekter samt att främja, underlätta och finansiera överföring av och tillgång till kunskaper och teknologier som gör det möjligt särskilt för utvecklingsländer att uppfylla konventionens bestämmelser.

Klimatkonventionen uppskattar kostnaden för anpassning i utvecklingsländerna till mellan 28 och 58 miljarder dollar per 2030 (UNFCCC, Investment and financial flows to address climate change, 2007). Nya finansieringsformer behöver utvecklas för att stödja utvecklingsländernas anpassning till klimatförändringarna. Anpassning till ett förändrat klimat kommer att kräva betydande resurser. Ett antal förslag har lagts på bordet, däribland förslag om auktionering av AAU (Norge) för att finansiera anpassning, en global koldioxidskatt (Schweiz) för att finansiera både utsläppsreduktion och anpassning, skatt på internationell flyg- och sjöfart (Tuvalu), fonder (Mexiko, G77) etc. EU ser gärna att klimatfinansieringen integreras i den övriga biståndsarkitekturen för att möjliggöra finansiering av klimatåtgärder, vad gäller både utsläppsbegränsningar och anpassning, som en integrerad del av nationella utvecklingsplaner. Vi anser att Sverige bör verka kraftfullt för att mobilisera finansiella resurser till anpassningsåtgärder, utsläppsminskningar och tekniköverföring för utvecklingsländer.

5.2.4 Avskogning

Vår bedömning: Sverige bör agera för att stoppa avskogningen och bidra konstruktivt till att finna finansiering och mekanismer för att detta ska bli möjligt.

Ett viktigt hot mot den biologiska mångfalden världen över är exploatering av skog. Avskogning i utvecklingsländer initierad genom mänsklig aktivitet motsvarar dessutom ungefär 20 procent av de globala växthusgasutsläppen. Här finns alltså en betydande potential till utsläppsminskning, ofta till en relativt låg kostnad.

En framtida klimatregim måste skydda tropiska skogar t.ex. genom att skapa incitament för minskad avskogning. Samtidigt är det viktigt att incitamenten utformas så att inte den biologiska mångfalden hotas, t.ex. genom att befintliga naturskogar ersätts med snabbväxande arter. Sverige bör agera för att stoppa avskogningen och bidra konstruktivt till att finna finansiering och mekanismer för att detta ska bli möjligt.

5.3 EU:s klimatpolitik

5.3.1 Sveriges agerande inom EU

Vår bedömning: Sverige bör vara pådrivande för en progressiv klimatpolitik inom EU. Sverige ska ha ett separat nationellt mål med tydliga sektorsmål som går att följa upp samt ett separat internationellt mål. Det är viktigt att Sverige för en nationell klimatpolitik som bidrar till att öka vår trovärdighet i det internationella arbetet.

Alltsedan Sverige stod värd för FN:s första miljömöte i början av 1970-talet har Sverige varit en ledande progressiv kraft i det internationella miljöarbetet. Sverige har kunnat spela denna ledande roll för att vi också nationellt fört en ambitiös miljöpolitik, och på många områden gått före i omställningen till ett mer hållbart samhälle. För Sverige har detta varit en tillgång, såväl politiskt som ekonomiskt, då svenska företag kunnat ligga i framkant på miljöområdet. Det kommande året är avgörande för om världen ska lyckas möta den klimatutmaning vi har framför oss. Sverige bör vara pådrivande för en progressiv klimatpolitik inom EU.

Tyvärr håller den borgerliga regeringen på att förspilla den klimatpolitiska trovärdighet vi vunnit genom tidigare mandatperioders regeringssamarbete genom att på detta sätt försöka utarma EU:s klimatpolitik. Under förhandlingarna om EU:s klimatpaket drev regeringen att merparten av EU:s utsläppsminskningar ska få ske i utvecklingsländerna genom CDM och att EU-länderna sedan skulle få tillgodoräkna sig dessa minskningar såsom sina egna. För de sektorer som inte omfattas av systemet för handel med utsläppsrätter ville EU-kommissionen tillåta att 65,7 procent av minskningarna kan göras utanför EU. Denna beräkning bygger på en användning av CDM-krediter som är lika med 3 procent av 2005 års utsläppsnivåer. Redan detta är alldeles för mycket. Den svenska regeringen i ministerrådet var drivande för en höjning av CDM-andelen till 4 procent av 2005 års utsläppsnivåer. Detta hade riskerat att leda till en höjning av andelen utsläppsminskningar som ska genomföras utanför EU till över 80 procent. Resultatet blev dessvärre att 66 procent av den icke-handlande sektorns utsläppsminskningar får ske genom CDM. Sverige och ytterligare 11 länder får använda CDM upp till 88 procent.

Ett annat exempel på regeringens låga trovärdighet är när den helt struntar i EU:s ambitiösa mål om energieffektivisering. I stället har regeringen ställt upp ett nationellt mål som är identiskt med Energimyndighetens business-as-usual-scenario till 2020. Detta trots att statsministern själv på EU:s toppmöte i mars 2007 var med och deltog i uppmaningen till medlemsstaterna att använda EU:s mål i sina nationella handlingsplaner för energieffektivisering.

Konsekvensen av regeringens agerande är att Sveriges goda anseende i miljöfrågor allvarligt riskeras och att vi går miste om nödvändiga gröna investeringar för framtiden. Om regeringen fortsätter på den inslagna linjen äventyras Europas konkurrenskraft, eftersom den minskar omvandlingstrycket på det europeiska industrin och minskar incitamentet att uppfinna nya klimatsmarta produkter och tjänster. Regeringens attityd i ministerrådet vad gäller ambitionen på EU:s och Sveriges egna utsläppsminskningar visar att den inte förstått de möjligheter klimatomställningen innebär för Sverige. Vår syn präglas av insikten att de länder som först lämnar beroendet av växthusgaser bakom sig kommer att bli vinnare i framtiden.

I Europaparlamentet har våra partier tillsammans drivit att medlemsländerna ska genomföra den absoluta merparten av utsläppsminskningarna inom EU. CDM kan visserligen spela en betydelsefull roll i en framgångsrik klimatpolitik, framför allt därför att det stimulerar tekniköverföring och kapacitetsuppbyggnad i fattiga länder, men användningen av CDM bör endast vara ett komplement till våra egna åtgärder.

Fel! Okänt namn på

Vi anser att Sverige ska ha höga ambitioner för att genomföra utsläppsminskningar i andra länder. Vi är emellertid kritiska till att regeringen vill uppnå det svenska klimatmålet till en tredjedel genom utsläppsminskningar utomlands. Regeringens förslag innebär en kursändring i svensk klimatpolitik, som tidigare har utgått ifrån att vi har ett nationellt mål och därutöver gör satsningar i andra länder. Vi föredrar i stället ett separat nationellt mål med tydliga sektorsmål som går att följa upp samt ett separat internationellt mål. Det är viktigt att Sverige för en nationell klimatpolitik som bidrar till att öka vår trovärdighet i det internationella arbetet.

5.3.2 Utveckling av EU:s klimat- och energipolitik

Vår bedömning: Sverige bör kraftfullt understödja EU-ländernas gemensamma pådrivande roll i de globala klimatförhandlingarna. Vi är starkt kritiska till att mer än hälften av EU:s utsläppsminskningar kan ske utanför EU och att Sveriges regering varit drivande för detta. Sverige bör verka för att EU:s politikområden genomsyras av målen för klimatpolitiken. Stöd och subventioner till klimatskadliga verksamheter ska fasas ut. Systemet för handel med utsläppsrätter (ETS) bör utformas för att klara minskningar på minst 30 procent till 2020. Auktionering ska vara huvudregel i ETS. Flyget bör inte ingå i samma system för handel med utsläppsrätter som industrin. Vi vill inte att vägtransporter eller sjöfart ska ingå i ETS, men om de ska göra det ska de ingå i en egen ”bubbla”.

Utgångspunkten för EU:s klimatpolitik är målet om att den globala temperaturökningen ska begränsas till högst 2 grader Celsius jämfört med förindustriell nivå. Sverige bör kraftfullt understödja EU-ländernas gemensamma pådrivande roll i de globala klimatförhandlingarna.

Flera kvantitativa mål ligger till grund för EU:s klimatpolitik. EU ska minska utsläppen med 30 procent jämfört med 1990. Detta mål gäller dock under förutsättning av att liknande åtaganden görs från andra industrialiserade länder och att adekvata åtgärder görs av snabbt växande utvecklingsländer. Om det inte blir något acceptabelt internationellt klimatavtal efter Kyotoprotokollet, ska EU ändå minska utsläppen med minst 20 procent till 2020. Ju större insatser man gör nu, desto lättare kommer det att bli att uppnå de stora minskningarna till 2050.

Vi är, som vi beskrivit i föregående avsnitt, starkt kritiska till att mer än hälften av EU:s utsläppsminskningar kan ske utanför EU och att Sveriges regering varit drivande för detta.

EU:s mål om förnybar energi är bindande och innebär att 20 procent av EU:s samlade energianvändning ska vara baserad på förnybara energikällor år 2020. Nationella målsättningar har satts av EU för var och en av medlemsstaterna. För svensk del ställer direktivet bindande krav på att uppnå en andel om 49 procent förnybar energi år 2020. Regeringen har höjt denna ambition med 1 procentenhet. Vidare har EU antagit ett mål om energieffektivitet som innebär 20 procent energieffektivisering mellan 2005 och 2020 i förhållande till en prognos som redan innehåller en betydande förväntad effektivisering.

Regeringens mål är långt mindre ambitiöst, se vidare avsnitt 7.1.2. EU har även antagit ett bindande mål till 2020 om att minst 10 procent förnybara drivmedel ska nås av alla medlemsstater. Vi anser att Sverige bör verka för att EU:s politikområden genomsyras av målen för klimatpolitiken. Stöd och subventioner till klimatskadliga verksamheter ska fasas ut.

Det viktigaste instrumentet i EU:s klimatpolitik är EU:s system för handel med utsläppsrätter (ETS), som innebär en kvantitativ begränsning av utsläpp från anläggningar inom energi- och industrisektorerna vilkas utsläpp svarar mot nästan hälften av unionens totala utsläpp. Utsläppsrätterna på marknaden kommer att minska år från år för att göra det möjligt att minska de utsläpp som täcks av ETS med 21 procent till år 2020 jämfört med 2005 års nivåer. Vi anser att systemet bör utformas för att klara minskningar på minst 30 procent till 2020.

Hittills har systemet fungerat otillfredsställande, men inför den tredje handelsperioden har en rad förbättringar införts. Inför nästa handelsperiod, 2013–2020, sätts det ett tak för och fördelning av utsläppsrätterna som bestäms på EU-nivå. Detta skiljer sig från den nuvarande fördelningsprocessen, där medlemsstaterna lämnar nationella fördelningsplaner efter vissa kriterier och där planerna slutligen godtas av kommissionen. Auktionering ska vara huvudregel, men en rad undantag har medgivits med motiveringen att hindra s.k. koldioxidläckage. Vi anser att auktionering ska vara huvudregeln. Vi vill, som vi nämnt i tidigare kapitel, att Sverige ska vara drivande för global utsläppshandel inom konkurrensutsatta energiintensiva industrier, exempelvis stålindustrin.

Vi ser stora problem med att låta vägtransporter ingå som en integrerad del i EU:s handelssystem. Om vägtransporterna ska ingå i handelssystemet måste det vara i en egen ”bubbla”. Annars kommer de att riskera att trycka upp kostnaderna för utsläppsrättigheter för industrin, vilket kommer att hota sysselsättningen utan att ge några positiva effekter på klimatet. Vi ställer oss av delvis samma skäl tveksamma till att införliva sjötransporter i EU:s handelssystem. Flyget omfattas av EU:s system med handel med utsläppsrätter från 2013, men bör inte ingå i samma system för handel med utsläppsrätter som industrin.

Vi ställer oss positiva till EU:s bränslekvalitetsdirektiv som syftar till att minska utsläppen från transportsektorn genom att ställa hårdare krav på diesel och bensin. EU:s utsläppskrav på personbilar blev emellertid uppluckrade jämfört med det ursprungliga förslaget, som innebar högst 120 gr CO₂/km/bil till 2012. Enligt beslutet omfattas endast 65 procent av fordonsflottan, sanktionerna för att inte följa reglerna är låga och det finns möjligheter till kryphål.

Fel! Okänt namn

6 Politiken i Sverige

6.1 Åtgärder och styrmedel

Vår bedömning: För att minska utsläppen av växthusgaser krävs många typer av styrmedel: informativa, legala såväl som ekonomiska. Åtgärder ska vidtas så att utsläppsminskningarna genomförs i jämn takt mot de uppställda målen.

De rödgröna samarbetspartierna har, som tidigare framgått, en högre ambitionsnivå för klimatpolitiken än regeringen. Vi presenterar i denna motion ett antal åtgärder som bidrar till att dessa mål nås. Framöver kan ytterligare åtgärder behöva genomföras. Vi avser att under kommande år återkomma med såväl preciseringar av lämnade förslag som nya förslag. Åtgärderna ska vidtas så att utsläppsminskningen mot de uppställda målen kan uppnås i en jämn takt.

Att genomföra en ambitiös klimatpolitik kräver ett brett spektrum av åtgärder inom alla samhällssektorer. Alla sektorer måste bidra till genomförandet. Tydliga sektorsmål, som går att följa upp, behöver tas fram för olika samhällssektorer. Åtgärderna kan gälla såväl information och lagstiftning som stöd till forskning och investeringar samt ekonomiska styrmedel som skatter, avgifter, subventioner, certifikat och handel med utsläppsrätter av olika slag.

Koldioxidskatten är ett brett verkande och effektivt styrmedel. Handel med utsläppsrätter är ett effektivt styrmedel för att få största möjliga klimateffekt till lägst kostnad. Klimatinvesteringsprogrammen (Klimp) har visat sig leda till kraftiga utsläppsminskningar och har blivit alltmer effektiva över tiden.

Vi avser att använda samtliga styrmedel för att uppnå de uppställda klimatmålen. Om det visar sig att insatta åtgärder inte gör att vi närmar oss målen tillräckligt snabbt är vi beredda att föreslå ytterligare åtgärder och skärpningar, som ökade investeringar och skärpta ekonomiska incitament. Fördelningspolitiska och regionala effekter av åtgärderna ska beaktas.

6.2 Sektorsövergripande åtgärder

I kapitlen 7–11 lämnar vi förslag till ett antal åtgärder inom de olika samhällssektorerna. I detta avsnitt tar vi upp några åtgärder av sektorsövergripande karaktär.

6.2.1 Klimatinvesteringsprogrammet (Klimp)

Vårt förslag: Klimatinvesteringsprogrammet (Klimp) ska återinföras.

Vi motsätter oss starkt regeringens beslut att avveckla klimatinvesteringsprogrammet (Klimp). Klimp infördes av den rödgröna majoriteten 2002 och var en vidareutveckling av de lokala investeringsprogram (LIP) som infördes 1998. Klimp beräknas enligt Naturvårdverket leda till minskade utsläpp av växthusgaser på 1,1 miljoner ton koldioxidekvivalenter om året och har en positiv effekt på sysselsättningen. Det är lika mycket utsläpp som ca 180 000 genomsnittliga svenskar orsakar under ett år (inkluderar dock inte utsläpp i

andra länder från svensk konsumtion). Projekten inom Klimp beräknas dessutom minska energianvändningen i Sverige med 1,2 TWh per år och leda till miljöförbättringar inom ramen för flera av de 16 nationella miljökvalitetsmålen.

Klimpbidrag på 1,8 miljarder kronor beräknas resultera i klimatinvesteringar på 8 miljarder kronor. Utsläppsminskningarna görs i ca 900 projekt som genomförs av kommuner, företag och andra organisationer. Flera av de påbörjade projekten pågår ända till 2012.

Klimatnyttan per bidragskrona har ökat med tiden. Klimatinvesteringarna år 2007 beräknas ge dubbelt så stor klimatnytta jämfört med de lokala investeringsprogrammen (LIP).

Trots att Klimp har varit framgångsrikt och trots att en enig klimatberedning föreslog ett utvecklat investeringsprogram, har regeringen valt att avveckla Klimp.

Vi föreslår därför att klimatinvesteringsprogrammet ska fortsätta. Vi ser exempelvis ett stort behov av investeringar inom bioenergi – omhändertagande av spillvärme, distributionsnät för värme och fjärrkyla, lagring av värme och kyla samt teknik för produktion och uppgradering av biogas. Ett ökat uttag och tillgång till biogas har också stor betydelse för transportsektorn, där utsläppen till skillnad från andra sektorer nu ökar. Biogasen har stor potential som lokalt producerat bränsle för kollektivtrafik. Utvecklingen av bioraffinaderier, det vill säga anläggningar för framställning av el, värme och drivmedel bör därför stimuleras. Programmen ska särskilt utformas så att det är de mest samhälls- och klimatmässigt effektiva åtgärderna som beviljas och genomförs.

6.2.2 Forskning och utveckling

Sverige bör vara i världsfrenten när det gäller att ta fram ny och innovativ energiteknik. Redan idag ligger Sverige långt framme när det gäller utveckling av bland annat solceller, vågkraft och nya former av vindkraftverk. Det internationella behovet av miljöteknik för att minska energianvändning och skadliga utsläpp kommer att öka kraftigt framöver. De länder som ligger främst i utvecklingen kommer då att kunna utveckla sin industri och få stora exportframgångar. Vi vill därför öka satsningarna på energiforskning och forskning för att minska klimatpåverkan från industrin.

För att ny energi- och klimatteknik ska kunna ge ekonomiska fördelar för Sverige krävs också att tekniken kan kommersialiseras i landet. För att detta ska kunna ske krävs att det finns en svensk hemmamarknad som stödjer en sådan produktion. Därför krävs utöver ökade forskningsresurser även en satsning på kommersialisering av ny teknik, till exempel genom stöd till pilotanläggningar, bidrag till teknikdrivande investeringar inom industrin och riktad offentlig teknikupphandling som kan driva på utvecklingen av ny miljöteknik.

7 Energi

Energi ska användas effektivt och med låg inverkan på klimat och miljö. All använd energi ska på sikt vara förnybar. Samtidigt ska energipolitiken tillför-

Fel! Okänt namn på

säkra Sverige en god tillgång på energi för att säkra välfärd och sysselsättning. Sverige ska ha ett överskott av el till fördel för både klimatet och industrins konkurrenskraft. Vi rödgröna partier anser att regeringen i sin proposition inte tillräckligt har tillvaratagit den potential som finns för att uppnå dessa mål. Vi föreslår i denna motion både mer ambitiösa mål och kraftfullare åtgärder för att uppnå en långsiktigt hållbar energiförsörjning i Sverige.

7.1 Lägesbeskrivning

7.1.1 Energibalansen

Utgångsläget för att få till stånd en effektivare och miljövänligare energianvändning och energitillförsel i Sverige är relativt gott. Den totala energianvändningen ökar mycket långsamt trots en kraftig ekonomisk tillväxt sedan 1990. Denna trend väntas fortsätta enligt Energimyndighetens senaste prognos, baserad på oförändrat regelverk från mitten av 2008, se tabell 4.

Tabell 4 Sveriges energibalans 1990–2020

Terawattimmar

	1990	2005	2010	2020
Användning				
Industri	140	155	158	161
Transporter	76	91	97	103
Bostäder o service m.m.	150	149	150	149
Total inhemsk användning	366	395	405	413
Utrikes flyg och sjöfart	14	31	36	40
Omvandl o distributionsförluster	172	193	189	199
Icke energiändamål	23	25	25	26
Total energianvändning	575	644	655	678
Tillförsel				
Oljeprodukter	190	187	185	185
Kol, koks, hyttgas	31	43	45	47
Naturgas, stadsgas	6	9	15	16
Biobränslen, avfall, m.m.	67	113	131	145
Spillvärme, värmepumpar	8	10	8	8
Vattenkraft brutto	73	73	68	69
Kärnkraft brutto	202	215	211	224
Vindkraft brutto	0	1	3	7
Import-export el	-2	-7	-11	-23
Total tillförd energi	575	644	655	678

Källa: Energimyndigheten Långtidsprognos 2008 ER 2009:14, tabell 33. 1990 och 2005 utfall, 2010 och 2020 prognos. Prognoseerna bygger på styrmedel beslutade fram till halvårsskiftet 2008 och på ekonomiska antaganden från våren 2008.

7.1.2 Energieffektivisering

Vårt förslag: Ett mål om 25 procent effektivare energianvändning bör sättas upp till 2020. Målet uttrycks som ett sektorsövergripande mål om minskad energiintensitet.

Utifrån faktiskt utfall och Energimyndighetens prognos kan verklig och prognostiserad energieffektiviseringstakt i förhållande till BNP under perioden 1990–2020 beräknas, se tabell 5.

Tabell 5 Energieffektivisering vid ”business-as-usual”

Årliga procentuella förändringar

	1990–05	2005–10	2010–20	2005–20
BNP	2,2	2,6	2,1	2,3
Energi:				
– Total inhemsk användning	0,5	0,5	0,2	0,3
– Total tillförd energi	0,8	0,3	0,3	0,3
Effektivisering:				
– Total inhemsk användning	1,6	2,0	1,9	2,0
– Total tillförd energi	1,4	2,2	1,7	1,9

Källa: BNP 1990–05 Konjunkturinstitutet, 2005–2020 Energimyndigheten, se Källa tabell 4. Övriga beräkningar gjorda utifrån denna tabell.

Trots en årlig konstaterad och prognostiserad BNP-tillväxt på drygt 2 procent om året, ökar energianvändning och tillförsel med bara några tiondels procent om året. Sedan 1990 betyder det att energianvändningen har effektiviserats med omkring 1,5 procent årligen i förhållande till BNP. Energimyndigheten förväntar i sin prognos, baserad på styrmedel beslutade till och med halvårsskiftet 2008, en energieffektivisering på nära 2 procent årligen fram till 2020.

EU har i en handlingsplan ställt upp ett mål om ökad energieffektivitet som syftar till en minskning av energiförbrukningen med 20 procent fram till 2020⁹. I mars 2007 enades EU:s stats- och regeringschefer om att betona behovet av att öka energieffektiviteten i Europa i syfte att uppnå besparingsmålet om 20 procent av den beräknade primära energianvändningen. Samtidigt underströks betydelsen av att medlemsstaterna använder sina nationella handlingsplaner för energieffektivitet i just detta syfte. Målet är dock inte rättsligt bindande för medlemsstaterna.

EU:s mål innebär en årlig energibesparing på ca 1,5 procent per år fram till 2020 jämfört med prognosen för energiförbrukningen för 2020. Denna prognos, en så kallad business-as-usual-beräkning innebär i sig att den totala primära tillförseln av energi i EU ökar med 0,6 procent per år vid en antagen ökning av BNP med 2,4 procent om året. EU:s mål, som regeringscheferna ställt sig bakom, innebär alltså en total energieffektivisering på ca 3,3 procent per år (2,4–0,6+1,5).

⁹ KOM(2006) 545 slutlig.

Fel! Okänt namn på

Regeringen föreslår i propositionen att riksdagen ska anta ett mål om 20 procents effektivare energianvändning år 2020 i förhållande till 2008, vilket motsvarar 1,8 procent årligen. Målet ska omfatta samtliga samhällssektorer och inkludera effektiviseringar i varje steg av energitillförseln inkluderande omvandling/förädling, distribution och slutlig användning. Detta sätt att formulera målet är ungefär jämförbart med EU:s beräkningsmetoder och med effektiviseringsmättet ”Totalt tillförd energi” i tabell 5.

Vi konstaterar att regeringens förslag till mål för energieffektivisering, 1,8 procent årligen i förhållande till BNP, är ytterst blygsamt. Det överensstämmer i stort sett med Energimyndighetens prognos vid oförändrade styrmedel, 1,9 procent årligen. Regeringen har alltså ingen som helst ambition att genom nya åtgärder främja en ytterligare energieffektivisering. Det är i sig häpnadsväckande.

Än märkligare blir regeringens obefintliga ambitioner om man jämför dem med målet i EU:s handlingsplan som innebär en total energieffektivisering i förhållande till BNP på ca 3,3 procent per år fram till 2020. Det är ändå en handlingsplan som statsministern och övriga stats- och regeringschefer ställde sig bakom vid EU-toppmötet i mars 2007 och uppmanade medlemsstaterna att lägga till grund för sina nationella handlingsplaner.

De rödgröna partierna anser att Sverige i sin nationella handlingsplan för energieffektivitet ska utgå från den högre ambitionsnivån uttryckt i EU:s handlingsplan fram till 2020. EU:s mål omfattar dock hela EU och är inte länderuppdelat. Det är därför inte möjligt att omedelbart översätta det till svenska förhållanden. Exempelvis kan förutsättningarna för effektivisering av hela energikedjan från primärenergi till slutanvändare i vissa avseenden vara högre i många EU-länder med stora andelar kondenskraft och låg fjärrvärmeutbyggnad. Vår försiktiga bedömning är ändå att det bör vara fullt möjligt att effektivisera energianvändningen i Sverige med 25 procent mellan 2008 och 2020. Det motsvarar ungefär 2,4 procent per år i genomsnitt under denna period. Målet uttrycks på samma sätt som i regeringens förslag, som ett sektorsövergripande mål om minskad energiintensitet i förhållande till BNP i fasta priser och inkluderar effektiviseringar i varje steg av energitillförseln inkluderande omvandling/förädling, distribution och slutlig användning. Effektiviseringen bedöms vara så stor att Sveriges totala energianvändning skulle kunna minska under perioden trots ökad produktion och välfärd.

Med målet som grund ska åtgärder utarbetas som syftar till att nå målet. En del sådana åtgärder föreslås i regeringens femåriga energieffektiviseringsprogram 2010–2014. I denna motion föreslås ytterligare åtgärder.

7.1.3 Effektiv elanvändning

Vår bedömning: Elektriciteten ska användas till de ändamål där den har högst verkningsgrad. Möjligheten att införa vita elcertifikat bör prövas. För alla hushåll bör obligatorisk, individuell och timvis mätning med eget kostnadsansvar för förbrukningen av el införas.

Vi förordar en politik som tryggar den svenska tillgången till el och upprätthåller effekten i energisystemet. Vår utgångspunkt är att Sverige har goda förutsättningar att klara detta. Redan utan ytterligare åtgärder visar prognoserna på ett mycket kraftigt elöverskott i Sverige under de kommande 30 åren. Till detta ska också en höjning av ambitionerna för elcertifikatssystemet samt en fortsatt utbyggnad av den förnybara elproduktionen åren därefter läggas för att ge en rättvisande bild av den svenska elbalansen framöver. Energimyndighetens nyligen redovisade beräkningar visar att Sveriges nettoexport av el ytterligare kommer att förstärkas framåt 2030 redan utan detta antagande om fortsatt utbyggd produktionskapacitet. Med nya styrmedel är det möjligt att till år 2030 både minska användningen av el i Sverige och att ytterligare öka produktionen av förnybar el.

Elektricitet är en särskilt värdefull energiform som bör utnyttjas främst för de ändamål där den gör störst nytta och inte med bevarad verkningsgrad kan ersättas av andra energiformer. Vi vill genomföra en elväxling från energislösande lågproduktiv användning i främst icke energiintensiv industri och hos hushållen till högproduktiv produktion i process- och tillverkningsindustrin och en utbyggnad av järnväg och effektiva el- och hybridbilar.

Vi vill pröva att befrämja en effektivare elanvändning med ett system för vita elcertifikat. Det är ett styrmedel där staten sätter ett obligatoriskt mål för energibesparingar och identifierar de parter som kommer att vara ålagda att uppnå målet, vilka åtgärder för energieffektivisering som kommer att ingå, hur de genomförda åtgärderna och deras besparingar ska mätas och verifieras m.m. Dessutom beslutar staten om hur handel av certifikat ska ske. Storbritannien och Italien har redan infört sådana system och andra länder planerar för dem. EU-kommissionen har visat intresse i direktivet om effektiv slutanvändning av energi och om energitjänster.

Även stöd till effektivisering i form av t.ex. klimatinvesteringsprogram eller program för effektivisering av offentliga lokaler bör prövas. Riktad offentlig teknikupphandling där beställare går samman och efterfrågar mer effektiva produkter än de som ursprungligen finns på marknaden bör stödjas och administreras av Energimyndigheten.

För alla hushåll bör obligatorisk, individuell och timvis mätning med eget kostnadsansvar för förbrukningen av el införas.

7.2 Förnybar energi

Den förnybara energin svarar i Sverige för en större andel av energiförsörjningen än i något annat EU-land, 40–43 procent¹⁰. Sedan länge är det framför allt vattenkraften och bioenergin som bidragit med stora andelar. Användningen av bioenergi i olika former har ökat starkt under senare år. Vindkraft-

¹⁰ Den förnybara andelen redovisas i statistik från Eurostat till 39,8 procent. I denna statistik saknas dock värme som tillgodogörs i värmepumpar samt viss användning av bioenergi inom industrin. Om dessa inkluderas blir siffran närmare 43 procent.

Fel! Okänt namn på

ten står nu på tröskeln till sitt stora genombrott i Sverige. För övrig förnybar energi, som till exempel sol- och vågenergi, drivs ett omfattande forsknings- och utvecklingsarbete med begynnande marknadsintroduktion, där svensk spjutspetsteknik i många fall ligger väl framme.

Under det rödgröna samarbetet 1998–2006 utvecklades många av de styrmedel som starkt bidragit till denna positiva utveckling. Bland annat höjdes koldioxidskatten i flera omgångar, biodrivmedel befriades från energi- och koldioxidskatt, förmånsvärdet för miljöbilar sänktes och fordonsskatten koldioxiddifferentierades. Stödet till forskning och utveckling höjdes, ett klimatinvesteringsprogram, Klimp, och en lag om alternativa bränslen vid bensinstationer infördes. Ett system med elcertifikat för att stimulera utbyggnaden av den förnybara energin sattes igång 2003. Som omnämns i andra avsnitt föreslår vi fortsatt utveckling av flera av dessa styrmedel.

En snabb utbyggnad av den förnybara energin och en kraftfull energieffektivisering är de främsta verktygen för att uppnå en långsiktigt hållbar energiförsörjning i Sverige. De rödgröna partierna vill därför öka andelen förnybar energi snabbare än EU:s och regeringens mål. Vi vill bygga ut stödsystemen för förnybar elproduktion och satsa på forskning, utveckling och demonstrationsanläggningar. Den förnybara energins möjligheter att bli en viktig tillväxtbransch i Sverige ska tas till vara.

7.2.1 Mål för andelen förnybar energi

Vårt förslag: Den förnybara elproduktionen bör byggas ut med minst 30 TWh ny el. Målet för andelen bilar som inte drivs med fossila bränslen bör sättas till 30 procent år 2020. Andelen förnybar energi 2020 bör vara minst 53 procent av den totala energianvändningen.

I EU:s klimat- och energipaket ska Sverige uppnå minst 49 procent förnybar energi år 2020. Regeringen föreslår att riksdagen ska godkänna målet 50 procent förnybar energi till 2020.

Vi föreslår i denna motion ytterligare satsningar på förnybar energi, bland annat vad gäller förnybara drivmedel och förnybar el. Den förnybara elproduktionen bör byggas ut med minst 30 TWh ny el. Det är en högre ambition än i regeringens förslag. Samtidigt föreslår vi ett högre mål för energieffektivisering. Vi föreslår att riksdagen ska godkänna målet att andelen förnybar energi 2020 bör vara minst 53 procent av den totala energianvändningen.

7.2.2 Elcertifikatssystemet

Vår bedömning: Certifikatssystemet för förnybar elproduktion ska vidareutvecklas. Målet bör sättas till minst 30 TWh ny el från förnybara källor 2020. Det långsiktiga målet i elcertifikatssystemet för ny förnybar el ska vara minst 55 TWh till 2030.

Elcertifikatssystemet är ett kraftfullt styrmedel för stöd till ny förnybar elproduktion med framför allt etablerad teknik som biokraftvärme och vindkraft.

För ny teknik, som än så länge är dyrare, som havsbaserad vindkraft, sol- och vågenergi, behövs också kompletterande eller särskilda styrmedel eller stöd.

Vi bedömer att det finns goda förutsättningar att med främst biokraftvärme och vindkraft uppnå åtminstone 30 TWh ny förnybar elproduktion 2020. Energimyndigheten bör ges i uppdrag att i samråd med berörda myndigheter lämna förslag till utveckling av elcertifikatssystemet för att nå detta mål.

Vi vill också redan nu lägga fast ett långsiktigt mål om minst 55 TWh förnybar el 2030.

7.2.3 Vindkraft

Vårt förslag: Regeringen bör återkomma med förslag till ett långsiktigt kompletterande stöd till havsbaserad vindkraft. I avvaktan på detta ska energiskatteavdraget för havsbaserad vindkraft på 12 öre per kWh kvarstå även efter 2009.

Vår bedömning: En nationell planeringsram för vindkraft fastställs till motsvarande en årlig produktionskapacitet på 30 TWh 2020, varav 20 TWh till lands och 10 TWh till havs. Problemet med uttagsskatt för vindkraftskooperativ måste klargöras. Reglerna för nätanslutning av förnybar el bör utvärderas.

Vindkraften står nu inför ett stort kommersiellt genombrott i Sverige. Produktionen från vindkraft har fördubblats på bara ett par år, och det finns mycket omfattande planer på utbyggnad av stora vindkraftparker både på land och till havs. Vi stöder regeringens förslag om planeringsmål 2020 för vindkraften och för klarläggande av regler för nätanslutning m.m. Däremot föreslår vi, som ovan nämnts, ett högre mål för elcertifikatssystemet för att ta tillvara det stora intresse som finns.

Ett särskilt stöd, som kompletterar elcertifikaten, behövs till den havsbaserade vindkraften, som än så länge har högre kostnader än den landbaserade. Regeringen bör återkomma med förslag till ett långsiktigt kompletterande stöd till havsbaserad vindkraft. För närvarande utgår ett stöd i form av energiskatteavdrag med 12 öre per kWh. Stödet avses dock upphöra vid utgången av 2009. Vi föreslår att stödet ska kvarstå tills vidare i avvaktan på en ny långsiktig stödform.

Vindkraftens decentraliserade struktur har gynnat ett utspritt ägande i form av andelar i vindkraftskooperativ. Omkring en tiondel av den svenska vindkraften ägs idag i denna form. Vi anser den mycket positiv, inte minst då den kan bidra till en ökad lokal förankring av vindkraften. Denna ägarform hotas emellertid idag av Skatteverket som vill belägga försäljning av el till andelsägare med uttagsskatt. Regeringen bör klargöra hur problemet kan lösas.

7.2.4 Fjärr- och kraftvärme

Vår bedömning: Staten bör, som komplement till EU:s utsläppshandel, stödja insatser för att befrämja att kvarvarande fossil energi i fjärr- och kraftvärmesystemen successivt ersätts med förnybar energi. Vi vill utreda vilka möjligheterna och kostnaderna är för en utbyggnad av fjärrvärmenät.

Fel! Okänt namn på

Sverige har en unik resurs i form av ett väl utbyggt fjärrvärmesystem i de flesta större tätorter. Till detta kopplas också elproduktion i kraftvärmeverk i en allt större utsträckning. Tack vare kraftfulla styrmedel, beslutade av tidigare socialdemokratiska regeringar och i rödgröna samarbeten, har en kraftfull övergång från fossila bränslen till biobränslen ägt rum. Fossila bränslen förekommer fortfarande i huvudsakligen tre former: som topplast kalla vinterdagar i många anläggningar, i vissa större koleldade kraftvärmeverk samt i några större nybyggda naturgaseldade kraftvärmeverk.

De flesta av dessa helt eller delvis fossildrivna anläggningar ingår i EU:s system för utsläppshandel. Detta innebär ett incitament att minska utsläppen från anläggningarna genom helt eller delvis byte av bränsle. Det är dock tveksamt om incitamentet är tillräckligt stort, med hänvisning till att den svenska fossildrivna elproduktionen ofta konkurrerar med ur klimatsynpunkt ännu sämre alternativ i våra grannländer. Staten bör därför med lämpliga åtgärder stödja insatser för att befrämja en snabbare ersättning av fossil med förnybar energi i dessa anläggningar. Sådana insatser kan till exempel vara stöd till forskning, utveckling och demonstration av ny energiteknik, till exempel bioförgasning, och vid behov kompletterande lagstiftning, investeringsstöd eller ekonomiska styrmedel.

Vi föreslår att en särskild utredning tillsätts som systematiskt undersöker möjligheter och lämpliga åtgärder för att inom rimlig tid fasa ut kvarvarande fossila bränslen inom svensk fjärr- och kraftvärme.

Eftersom kraftvärmeproduktion utnyttjar energin i bränslet oerhört effektivt bör möjligheterna att öka produktionen av kraftvärme utnyttjas maximalt. Idag är värmeuttaget ofta begränsande för kraftvärmeproduktionen. Det är därför av stor vikt att fjärrvärmenäten kan byggas ut i framtiden. På detta sätt kan värmeproduktionen ökas vilket också gör det möjligt att producera mer el i anläggningarna. Dessutom kan fjärrvärmenäten anslutas till processindustrier så att spillvärme från deras verksamheter kan komma till nytta. Vi vill utreda vilka möjligheterna och kostnaderna är för en utbyggnad av fjärrvärmenät.

7.2.5 Ny förnybar energiteknik

Vår bedömning: Kompletterande stödformer till solenergi och annan förnybar energiteknik ska utvecklas. Ett kompletterande fastprissystem för leveranser av förnybar el bör prövas.

På sikt finns en mycket stor potential för ytterligare förnybar energi från bland annat solenergi, biogas och andra biobränslen, vågenergi och geotermisk energi. Sverige ligger på flera av dessa områden långt framme i forskningsfronten och många lovande företag har också startats för att exploatera olika idéer. Det är angeläget att samhället på olika sätt stöder dessa ansträngningar. Vi utvecklar detta ytterligare i andra avsnitt i motionen.

Flera av de nya teknikerna för elproduktion är ännu för dyra för att bli konkurrenskraftiga endast med hjälp av elcertifikaten. Det behövs därför kompletterande stöd för till exempel elektricitet från solceller eller vågkraft-

verk. Under det rödgröna samarbetet inrättades ett stöd med ett 70-procentigt bidrag till solceller på offentliga lokaler, som blivit mycket framgångsrikt, men som den nya regeringen slopat. Vi anser det angeläget att en mer långsiktig stödform inrättas för el från solceller, vågkraft och andra energislag som ännu inte nått full kommersiell mognad.

Elproduktion från ”mikroanläggningar” integrerade i bostäder eller annan bebyggelse är en relativt ny trend med en lovande potential. Det kan handla om bland annat solceller, små vindkraftverk och minikraftvärmeverk. Produktionen vid dessa kan ibland överstiga den egna fastighetens behov. Det är angeläget att det finns enkla och klara system för hur sådan produktion ska kunna levereras ut på nätet till en rimlig betalning. En möjlighet som bör prövas för dessa och andra elproduktionsanläggningar är någon form av fastprissystem.

7.3 Andra energislag

7.3.1 Naturgas

Vår bedömning: Sverige ska inte öppna för en storskalig utbyggnad av naturgasnätet. Sverige ska säga nej till den ryska gasledningen i Östersjön.

Naturgas är ett fossilt bränsle. Regeringens proposition öppnar för en storskalig utbyggnad av naturgasnätet. Det motsätter vi oss, inte minst av klimatskäl. Dessutom säger våra partier nej till den ryska gasledningen i Östersjön, som skulle vara den främsta källan till ny naturgas i Sverige. Dessvärre fick vi inte med oss regeringen på att under energisamtalen slå fast att vi aldrig ska göra oss beroende av rysk gas för vår energiförsörjning. Vi räknar med att regeringen trots detta redan i år vågar säga nej till den rysk-tyska gasledningen genom Östersjön eftersom den inte ligger i Sveriges intresse.

Istället för den fossila naturgasen bör Sverige öka produktionen av biogas, främst genom utbyggnad av produktionskapacitet och regionala nät. Även förgasning av biomassa bör aktivt understödjas för att ersätta naturgas i kraftvärme och industri.

7.3.2 Avfall

Vår bedömning: Skatten på förbränning av avfall bör tills vidare vara kvar i avvaktan på en förutsättningslös och grundlig analys av mål- och medelseffektivitet för avfallspolitiken. Regeringen bör initiera en sådan utredning.

Skatten på förbränning av hushållsavfall infördes 2006. Ett av syftena var att förstärka hierarkin i avfallspolitiken där avfall i första hand ska kunna materialåtervinnas innan förbränning övervägs. Även möjligheten att producera biogas genom utsortering och rötning av hushållsavfall är viktig. Även om skatten i dagsläget har brister, är det viktigt att säkerställa hur dessa ambitioner kan utvecklas innan skatten tas bort, utvecklas i nya former eller ersätts av

Fel! Okänt namn på

andra styrmedel. Regeringen bör därför ta initiativet till en sådan översyn av hur mål- och medelseffektivitet i avfallspolitiken kan utvecklas.

7.3.3 Kärnkraft

Vår bedömning: Kärnkraften ska successivt fasas ut med hänsyn till sysselsättning och välfärd och i den takt kärnkraftselen kan ersättas med el från förnybara källor samt energieffektivisering. En prövning måste därför göras varje mandatperiod. Vid de avbrutna energisamtalen framkom att något beslut om att bygga nya kärnkraftverk, som regeringen vill öppna upp för, inte ens med regeringens bedömning är nödvändigt förrän tidigast 2015. Vi motsätter oss regeringens förslag att ta bort avvecklingslagen och förbudet mot nybyggnation i lagen om kärnteknisk verksamhet. En rödgrön regering kommer aldrig att medverka till att uranbrytning startas i Sverige. Vi kommer inte heller att medverka till storskalig fossilutvinning i Sverige. Regeringen bör verka för att kärnkraften ska betala sina fulla avfallskostnader och för ett obegränsat skadeståndsansvar för kärnkraftsolyckor.

Den av Sveriges riksdag sedan länge fastställda linjen har varit att kärnkraften successivt ska fasas ut med hänsyn till sysselsättning och välfärd och i den takt kärnkraftselen kan ersättas med el från förnybara källor samt energieffektivisering. Vi rödgröna partier ser ingen anledning att ändra den inriktningen. En prövning måste därför göras varje mandatperiod.

Regeringen vill i stället öppna upp för att bygga nya kärnkraftverk. Men inte ens med regeringens egen bedömning är detta nödvändigt förrän tidigast 2015. Genom att driva på utbyggnaden av den förnybara energin kan vi under tiden påbörja energiomställningen till säker och miljövänlig energi. Det ger oss lugn och ro att föra samtal mellan partierna i hamn när partitaktik kan läggas åt sidan. Energifrågan är för viktig för kortsiktiga beslut och politiska spel.

De rödgröna partierna motsätter sig därför också regeringens förslag att nu avskaffa avvecklingslagen och förbudet mot nybyggnation i lagen om kärnteknisk verksamhet. En rödgrön regering kommer aldrig att medverka till att uranbrytning startas i Sverige. Vi kommer inte heller att medverka till storskalig fossilutvinning i Sverige.

Regeringen bör verka för att kärnkraften ska betala sina fulla avfallskostnader och för ett obegränsat skadeståndsansvar för kärnkraftsolyckor.

7.4 Energimarknader

7.4.1 Internationell elmarknad och utlandsförbindelser

Vår bedömning: Sverige ska ha ett överskott på el. På sikt är en gemensam europeisk elmarknad att eftersträva. Det förutsätter dock väl fungerande marknader i andra länder. Sverige ska i första hand fokusera på investeringar som får den nordiska elmarknaden, inklusive de baltiska länderna, att fungera bättre.

Med den snabba utbyggnad av förnybar energi och satsning på effektivare elanvändning som de rödgröna partierna föreslår kommer Sverige inom överskådlig framtid att ha ett betydande elöverskott. Det ger oss en försörjningstrygghet och också möjlighet till export till andra länder som kan ge minskade utsläpp av växthusgaser i dessa.

Våra partier motsätter sig dock en forcerad integrering av den nordiska och den europeiska elmarknaden med negativ inverkan för svensk industris internationella konkurrenskraft. På sikt är en gemensam europeisk elmarknad att eftersträva. Dock bygger detta på att varje enskilt land också tar ansvar för att investera i förnybar elproduktion och energieffektivisering samt insatser för fungerande konkurrens och fungerande regionala marknader. Här finns idag många brister. En ihopkoppling med illa fungerande marknader innan dessa brister åtgärdats leder bara till höjda elpriser. Vi vill därför i första hand fokusera på investeringar som får den nordiska elmarknaden att fungera bättre. Baltikum ser vi i det avseendet som en naturlig del av en fortsatt integrerad nordisk elmarknad.

7.4.2 Eldistribution och elmarknad i Sverige

Vår bedömning: Överföringskapaciteten mellan de norra och södra delarna av landet ska byggas ut för att möjliggöra en fortsatt utbyggnad av förnybar elenergi. Utbyggnaden av elnätet bör göras med fokus på att underlätta för introduktionen av förnybar elproduktion.

En bättre konkurrens på elmarknaderna eftersträvas, bland annat genom fler aktörer och begränsat samägande av kärnkraften. Förutsättningarna för en utvecklad råkraftsmarknad med skilda marknader för baslast och topplast bör studeras. Övervakningen av elmarknaden ska skärpas och elbolagens möjligheter att teckna dyra tillsvidareavtal begränsas.

Den svenska elmarknaden präglas i alltför stor utsträckning av oligopol med ett fåtal stora aktörer, som dessutom i flera fall samäger viktiga produktionsanläggningar. Utvecklingen av den förnybara energin öppnar upp för fler aktörer, vilket kan leda till ökad konkurrens och en bättre prisbildning. Vi vill underlätta för nya aktörer att komma in på elmarknaden genom en effektiv och tydlig tillståndsprocess. Decentraliserat och småskaligt ägande av produktionsanläggningar ska uppmuntras i form av till exempel ny integrerad mikroteknik för förnybar el i bostadsmiljö.

Samägandet av kärnkraftverk bör begränsas och konkurrensproblemen inom vattenkraften åtgärdas. En studie bör genomföras för att se över förutsättningarna för att utveckla råkraftsmarknaden mot en marknad för så kallad baslast och en marknad för så kallad toppkraft. Vi vill också skärpa övervakningen av elmarknaden. Elbolagens möjligheter att teckna dyra tillsvidareavtal som är svåra att omförhandla eller gå ur bör begränsas, om möjligt genom lagstiftning.

Fel! Okänt namn på

7.4.3 Fjärrvärmemarknad

Vår bedömning: En prisprövning på fjärrvärmemarknaden bör införas. Vi välkomnar utredning om tredjepartstillträde till fjärrvärmenäten. Ett sådant kan också leda till ökade möjligheter att kommersiellt omhänderta spillvärme från industrin.

Fjärrvärmemarknaden präglas i stor utsträckning av så kallade naturliga monopol. Det vill säga det finns bara en leverantör av fjärrvärme i ett givet geografiskt område. Den som vill byta energileverantör tvingas i praktiken till byte till annan uppvärmningsform, som kan vara förenat med stora investeringar. Övervakningen av fjärrvärmeleverantörernas prissättning bör därför förbättras och en utredning göras om hur en prisprövning kan införas, vilket efterfrågas av samtliga aktörer på fjärrvärmemarknaden.

Ett sätt att förbättra konkurrensen kan vara att införa en rätt för alternativa fjärrvärmeproducenter att distribuera sin värme via fjärrvärmenäten, så kallat tredjepartstillträde. En sådan utredning har nyligen startat. En viktig energiresurs som på detta sätt kanske kan tillvaratas bättre är industrins spillvärme, som i många fall inte tas till vara, inte ens i lägen där ett sådant tillvaratagande vore naturligt.

7.5 Vattenfall

Vår bedömning: Vattenfall ska kvarstå i statlig ägo och ges en tydlig roll i omställningen av energisystemet till förnybar energi.

Våra partier är till skillnad mot regeringspartierna överens om Vattenfalls framtid. Bolaget ska kvarstå i statlig ägo och ges en tydlig roll i omställningen av energisystemet till förnybar energi. Vi motsätter oss därför en utförsäljning. Vi tror inte att den svenska elförsörjningen blir bättre av att exempelvis ett tyskt bolag går in och äger Vattenfall, som har så avgörande betydelse för både elförsörjningen och energiomställningen. Vattenfall bör i stället, inom ramen för EU:s statsstödsregler och miljömässiga krav, möjliggöra Europas mest konkurrenskraftiga priser för den svenska elintensiva industrin.

8 Transporter

8.1 Lägesbeskrivning

Trafiksektorn är det enda samhällsområde som, sett över de senaste två decennierna, uppvisar en fortsatt kraftig ökning av utsläppen av växthusgaser. Hela transportsystemet står i dag för 40 procent av de svenska växthusgasutsläppen, inklusive utrikes sjöfart och flyg. Av de drygt 100 TWh energi som transportsystemet förbrukar varje år kommer 95 procent från olja. Detta är

inte hållbart. Det är utomordentligt viktigt att bryta Sveriges beroende av fossila bränslen för transporter.

Vägtrafiken svarar för över 90 procent av inrikestransporternas utsläpp av växthusgaser. Insatser för att nedbringa utsläppen från vägsektorn måste således vara en bärande del i omställningen av det svenska transportsystemet. Men fortsatta insatser krävs även för att bryta flygets och sjöfartens klimatpåverkan, såväl nationellt som internationellt. Även om utsläppen från flyg- och sjöfart jämfört med vägsektorn är små är den relativa ökningen oroväckande.

Den grundläggande drivkraften bakom framväxten av den moderna ekonomin är en ständigt ökande specialisering och arbetsdelning, en utveckling som i sin tur föder ett allt större behov av vidgade marknader för produktion, arbetskraft och konsumtion. Ur ett jobb- och tillväxtperspektiv är det därför utomordentligt viktigt att transportsektorns utsläpp av växthusgaser kan reduceras utan att tillgängligheten minskar.

När man diskuterar transporter och klimat måste man beakta det faktum att Sverige är ett geografiskt extremfall. Sverige är, näst efter Finland och Norge, Europas glesast befolkade land. Det utspridda bebyggelsemönstret och de långa distanserna till det kontinentala Europa gör vårt land oerhört känsligt för alla förändringar i möjligheterna att förflytta människor och gods. I det perspektivet är Sveriges klimatutmaningar långt större och mer komplexa än för de flesta andra jämförbara länder. Samtidigt har Sverige många fördelar i att ha en lång kust med 52 hamnar, vilket skapar förutsättningar för en överflyttning av godstransporter från lastbil till både sjöfart och järnväg, en möjlighet som många andra länder i Europa saknar.

Vår uppfattning är att en omställning av det svenska transportsystemet kräver ett betydligt mer offensivt och mångfacetterat batteri av åtgärder än det som regeringen presenterat i sin klimatproposition.

8.2 Kommentrar till regeringens förslag

Regeringens klimatpolitiska ambitioner på transportområdet begränsas i allt väsentligt till förändringar i beskattningen av vägtrafiken samt till reglering av utsläppsmängder för nya bilar. Avsaknaden av förslag när det gäller klimatinvesteringar i den fysiska infrastrukturen är emellertid total. Detta är mycket anmärkningsvärt. Ett av Klimatberedningens huvudbudskap är att en verkningsfull klimatpolitik måste innehålla en kombination av ekonomiska styrmedel och möjliggörande investeringar i framför allt järnvägsinfrastrukturen.

En genomsnittlig svensk personbilsresa släpper ut omkring 100 gram koldioxid per personkilometer. Detta ska jämföras med inrikes tågresor där utsläppen per personkilometer i princip är noll. Även jämfört med kollektivtrafikresor på väg är personbilens klimatpåverkan väsentligt större. Koldioxidutsläppet per personkilometer vid en bussresa är ungefär en tiondel jämfört med resor i personbil. Alla typer av överflyttningar från bil till andra transportslag, framför allt till tågtrafik och annan spårbunden trafik, ger alltså väsentligt större effekter än de relativt marginella utsläppsminskningar som kan komma

Fel! Okänt namn på

till stånd genom regleringar eller andra åtgärder för att minska utsläppen från vägtrafiken.

Regeringen har slagit in på fel väg. Genom att ensidigt bygga sin klimatpolitik på ekonomiska styrmedel hotas både klimatet och jobben. De tydliga kapacitetsbegränsningarna i järnvägssystemet riskerar att få negativa effekter på samhällsekonomin. Transportköpare som vill kombinera sjöfarts-, järnvägs- och vägtransporter måste få större utbud av omlastningsterminaler och utrymme för gods på spåren. För att få människor med sig i klimatarbetet krävs att höjda klimatskatter kombineras med ett ökat utbud av klimatsmarta sätt att förflytta sig. Med regeringens strategi med otillräckliga järnvägssatsningar riskerar både näringsliv och medborgare att tappa tron på att en klimatomställning är möjlig.

Vi konstaterar vidare att en politik som helt bortser från behovet av att åtgärda kapacitetsbristen i järnvägssystemet också riskerar att reducera effekterna av de ekonomiska styrmedlen. Statliga SIKAs har analyserat vilka ekonomiska styrmedel som, givet dagens kapacitet i järnvägssystemet, skulle krävas för att Sverige ska uppnå sina klimatmål till år 2020. SIKAs analys visar att det skulle krävas en nivå på bensinpriset som utifrån vår synvinkel inte är samhällsekonomiskt realistiskt, än mindre socialt acceptabelt.

8.3 Förslag till åtgärder

8.3.1 Ökade investeringar i klimatsmart infrastruktur

Vår bedömning: Kapaciteten på järnväg bör öka med 50 procent. Riksdagen bör kunna peka ut ett antal särskilt stora och betydelsefulla infrastrukturprojekt som riksintressen. Staten bör också bidra till satsningar i kollektivtrafiken runtom i Sverige.

Vi anser att tydliga prioriteringar behöver göras när infrastrukturen byggs ut de närmaste åren. De beslut som vi fattar i dag kommer att påverka den svenska transportstrukturen för en lång tid framöver. Investeringar i ny infrastruktur behöver sammantaget bidra till att minska utsläppen, och det kräver en prioritering av projekt som bidrar till en sådan utveckling.

Vi vill öka satsningarna på tåg och järnväg och vi vill fortsätta att – på det sätt som gjordes i infrastrukturpropositionen år 2001 – prioritera järnväg före väg. Vi vill öka kapaciteten på järnväg med 50 procent. En sådan överflyttning av trafik ger stora klimatvinster men får även positiva effekter på andra sätt: kraftfull regionförstoring på avstånd där bilen inte är ett tidsmässigt realistiskt alternativ, reduktion av andra miljöstörande utsläpp, minskad trängsel i storstäderna och ökad trafiksäkerhet. Denna typ av överflyttning bör därför vara en viktig beståndsdel för en minskad klimatpåverkan av transportsektorn.

Objekt som vi i dagsläget särskilt vill lyfta fram är Hamnbanan i Göteborg, höghastighetsbanan Ostlänken mellan Järna och Linköping samt Norrbottenbanan, det vill säga en ny kustnära järnväg mellan Umeå och Luleå. Vi vill

även se en fortsatt projektering för höghastighetsbana mellan Göteborg och Borås. Dessa projekt möjliggör en betydande kapacitetsutbyggnad av järnvägsnätet, särskilt om flaskhalsarna på omkringliggande järnvägsavsnitt åtgärdas.

Vi menar också att det är viktigt att nationellt samlas kring ett antal strategiska infrastrukturprojekt som är nödvändiga för att klara landets tillväxt- och klimatmål. Riksdagen bör därför kunna peka ut ett antal särskilt stora och betydelsefulla infrastrukturprojekt som riksintressen. Det kan exempelvis handla om en ny järnvägssträckning. De projekt som är av riksintressen ska omgärdas av särskilda regler för att underlätta planeringen. Bland annat ska inte kommunalt veto mot projekten kunna användas. För dessa strategiska projekt vill vi också kunna se lånefinansiering, med statliga lån ur Riksgälden, som innebär att hela finansieringen för projekten är klar på förhand, vilket ger bättre förutsättningar för att planera och bygga effektivt.

En viktig åtgärd för att få fler att i närtid välja att åka kollektivt är att minska förseningarna i tågsystemet. Det kan framför allt ske genom ökade statliga medel till banunderhåll. Ökade underhållsinsatser i det befintliga nätet förbättrar även förutsättningarna att föra över mer gods på järnväg.

För att få ett ekologiskt hållbart transportsystem måste också andelen resor med kollektivtrafiken öka. För att lyckas öka vårt resande med kollektiva färdmedel krävs bland annat en utbyggd, tillgänglig, prisvärd och väl fungerande kollektivtrafik för alla. Vi vill understryka behovet av att sätta resenärens i centrum för att få ett socialt hållbart transportsystem. Om vi på kort sikt vill minska klimatpåverkan och skapa en bättre lokal luftmiljö, är det lättare att snabbt öka kollektivtrafikens andel av resorna med hjälp av busstrafik. Busstrafiken måste därför prioriteras i vägtrafiken, och samhället måste stödja och bidra till att skapa effektiva och smidiga system för bussar i tätorter. Vi bedömer även att den lokala spårtrafiken har stora möjligheter att utvecklas i större tätorter.

Att resa kollektivt är att resa hållbart. Att investera i kollektivtrafiken är därför ett av de viktigaste medlen för att nå målet om hållbara transporter. Ungefär en tredjedel av befolkningen har kollektivtrafiken som enda resealternativ, och hälften av alla invånare är helt eller delvis beroende av kollektivtrafiken för sina längre förflyttningar. Inte minst i våra växande städer behövs ytterligare kollektivtrafik för att minska utsläpp och trängsel. Vi anser därför att staten bör bidra till investeringar i kollektivtrafikens infrastruktur som en del av den övergripande infrastrukturpolitiken. Insatser behövs för att öka kollektivtrafikens andel av persontransporterna. Det handlar till exempel om anläggning av busskörfält, ändringar av vägdragning, säkra hållplatser och cykelparkeringar vid resecentrum med mera.

I många städer runt om i Europa satsas offensivt på spårvagnar, vilket lett till stora framgångar både i ökat kollektivtrafikresande och i minskad klimatpåverkan. Vi anser att det även i Sverige finns stora möjligheter för den lokala spårtrafiken att utvecklas i större tätorter och därigenom öka kollektivtrafikens attraktivitet.

Fel! Okänt namn på

8.3.2 Ekonomiska styrmedel

Vår bedömning: Vi vill införa en enhetlig nationell differentierad miljöbilsbeskattning. En sådan bör därför utredas omgående. Vi vill införa ett efterkonverteringsstöd för att minska utsläppen av växthusgaser från personbilar. Vi vill införa en kilometerskatt för tunga lastbilstransporter i Sverige, men hänsyn bör tas till skogsindustrin som saknar alternativ till transport på väg. En möjlig lösning för detta är att geografiskt differentiera skatten. Detta vill vi särskilt utreda. Ambitionen ska vara att kilometerskatten genomförs nästa mandatperiod. Ett införande förutsätter att en teknik med rimliga systemkostnader är tillräckligt väl utvecklad.

Regeringen föreslår att miljöbilar bör befrias från fordonskatt under de första fem åren. Det är ett steg i rätt riktning, jämfört med regeringens tidigare hållning att miljöbilspremien skulle tas bort. Men systemet är inte effektivt. Vi vill skapa ett system som särskilt gynnar de mest miljövänliga och energieffektiva bilarna. Målsättningen måste vara att det i alla lägen ska vara ekonomiskt gynnsamt att köra sin bil på ett klimatvänligt bränsle. Vi föreslår att en enhetlig nationell differentierad miljöbilsklassning med tre klasser införs och att denna används vid alla regelverk som rör miljöbilar. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna som sin mening. Klassindelningen ska vara sådan att den successivt skärps i takt med att hela bilparken förändras i miljövänlig riktning. Vi avser därför att återkomma med en enhetlig miljöbilsdefinition och till regelverket och incitamentsstrukturen kring en sådan. På sikt vill vi också pröva ett system med drivmedelscertifikat för att stimulera produktionen av andra generationens förnybara drivmedel.

Vi vill införa en kilometerskatt för tunga lastbilstransporter i Sverige, men hänsyn bör tas till skogsindustrin som saknar alternativ till transport på väg. En möjlig lösning för detta är att geografiskt differentiera skatten. Detta vill vi särskilt utreda. Ambitionen ska vara att kilometerskatten genomförs nästa mandatperiod. En kilometerskatt rätt genomförd bör kunna öka effektiviteten i transportsystemet och därmed minska slitage, buller samt utsläpp av partiklar, kväveoxider, svaveldioxid och koldioxid, särskilt om införandet av en kilometerskatt kombineras med satsningar på att bygga ut kapaciteten för godstransporter på järnväg. Ett införande förutsätter att en teknik med rimliga systemkostnader är tillräckligt väl utvecklad. Därtill är ett EU-gemensamt system för kilometerskatt önskvärt för att få full genomslagskraft.

Ett viktigt instrument för att få ner utsläppen från fordonsparken är att minska andelen bilar som är beroende av bensin som drivmedel. För att åstadkomma detta vill vi införa ett efterkonverteringsstöd, riktat mot befintlig bilpark.

Andra resonemang kring styrmedel för att få ner utsläppen redogörs för i avsnitt 6.1: Åtgärder och styrmedel.

8.3.3 Åtgärder för snabbare planering och byggande av grön infrastruktur

Vår bedömning: Vi vill att tiden för planering och byggande av grön infrastruktur ska minska. Vi vill därför bl.a. utreda om det är möjligt att miljöbalken förändras för att ge klimathotet en större tyngd i samhällsplaneringen.

Det är ett välkänt faktum att det tar väldigt lång tid att planera och genomföra större infrastrukturprojekt i Sverige. Från de första idéskisserna till dess att en järnväg öppnas för trafiken kan det ta uppemot 20 år.

Den nuvarande planeringsprocessen begränsar på ett tydligt sätt möjligheterna att föra en ambitiös infrastrukturpolitik för minskad klimatpåverkan. Satsningen på till exempel höghastighetsbanor riskerar att med nuvarande system bli en planeringsmässig mardröm med mycket stora osäkerheter i byggkostnader och tidsplaner. För klimatets och jobbens skull måste vi försöka finna vägar ur denna institutionella återvändsgränd.

Samordningen av planeringen på lokal och central nivå måste förbättras. Idag löper kommunernas och trafikverkens planering i många avseenden parallellt, vilket ger upphov till mycket dubbelarbete och långa ledtider. Vi vill pröva om man i planprocessens slutskede kan skapa utbytbarhet mellan trafikverkens och kommunernas planer. En kommunal detaljplan skulle då även kunna få status som järnvägsplan. Det är dock viktigt att en omläggning av planprocessen i dessa delar inte reducerar möjligheten till dialog och demokratiskt inflytande.

Det behövs även tydligare samordning av kommunernas planering. Vi vill därför utveckla de regionala utvecklingsprogrammen så att de även omfattar fysisk planering. En kommunöverskridande planering och samordning av bostäder, vägar och spår kan bidra till att man på ett tidigt stadium identifierar och löser intressekonflikter mellan de berörda kommunerna. En annan viktig utgångspunkt är att ge miljömålen, i synnerhet klimatmålen, en starkare ställning i den fysiska planeringen. En sammanhållen regionplan kan bland annat minska tendenserna till så kallat urban sprawl, det vill säga ett utglesat bebyggelsemönster där bostäder, handelsområden och arbetsplatser i stor omfattning lokaliseras till perifera platser som är svåra att försörja med kollektivtrafik.

Några av de viktigaste anvisningarna för planering och byggande av infrastruktur återfinns i miljöbalken. De nuvarande skrivningarna i miljöbalken tillkom under en tid då kunskapen om den globala uppvärmningens förekomst och verkningar var betydligt mer begränsade än idag. Detta kan leda till svårigheter att avgöra känsliga avvägningsproblem där negativa effekter på närmiljön, till exempel intrångs- och barriäreffekter, står i konflikt med entydigt positiva klimateffekter. Vi vill utreda om det är möjligt att miljöbalken förändras för att ge klimathotet en större tyngd i samhällsplaneringen.

Åtgärder för att effektivisera infrastrukturplaneringen måste täcka in hela processen från ax till limpa, det vill säga även själva genomförandet. Nya metoder för upphandlingar har visat sig kunna korta genomförandetiderna och pressa byggpriserna. Norrortsleden i Stockholm, som genomförts med en så

Fel! Okänt namn på

kallad funktionsupphandling, är ett exempel på detta. Projektet har färdigställt inom tidsplan och har blivit billigare än planerat. Vi menar att man även bör pröva denna upphandlingsmodell i järnvägsprojekt och att det inte finns några legala hinder för att göra detta i närtid.

8.3.4 Klimatanpassa den samhällsekonomiska kalkylen

Vår bedömning: De samhällsekonomiska analysmodellerna bör uppdateras utifrån behovet av att minska klimatpåverkan.

För större infrastrukturprojekt görs en samhällsekonomisk kalkyl där nyttan av investeringen ställs mot dess kostnader. Regeringen har i olika sammanhang tydligt deklarerat att den samhällsekonomiska kalkylen ska få ett betydligt större genomslag i prioriteringen mellan olika projekt. I praktiken innebär detta att vägprojekt generellt kommer att få en större kalkylerad nytta och därmed prioriteras högre än klimatsmarta järnvägsprojekt, eftersom kostnaden för klimatpåverkan är underskattad. Dessa modeller måste utvärderas så att de i högre utsträckning tar klimathänsyn.

8.3.5 Den gröna sjöfarten

Vår bedömning: En differentiering av farledsavgifterna med avseende på koldioxidutsläpp bör undersökas, dock utan att det totala uttaget av avgifter ökar. Det är nödvändigt att skyndsamt peka ut strategiska hamnar och ge dem prioritet i fördelningen av statliga infrastrukturinvesteringar.

Sjöfarten är ett i grunden klimatsmart transportalternativ. Sjöfarten är det mest energieffektiva transportsättet och är mycket miljövänligt i förhållande till transporterad volym. Ett fartyg som lastar 2 700 ton sågat virke i Karlstad släpper ut ca 105 000 kilo koldioxid på sin väg till södra Europa. Samma transport på väg skulle kräva 104 lastbilar, som tillsammans släpper ut ca 360 000 kilo koldioxid.

Sjöfartens klimatpåverkan kan inte ses isolerat från övriga transportslag. Vi vill självfallet se åtgärder för att reducera sjöfartens utsläpp av växthusgas. Men även givet dagens utsläpp av koldioxid från sjöfarten så skulle en överflyttning av gods från väg till sjöfart ge mycket stora klimatvinster. Denna dimension saknas i allt väsentligt i regeringens proposition. Åtgärderna kopplade till sjöfarten handlar uteslutande om att via ekonomiska styrmedel nedbringa sektorns koldioxidutsläpp. Däremot saknas helt en strategi för att stimulera överflyttning av klimatbelastande godstransporter på väg till sjöfart.

Vårt land, som har bland Europas längsta kuster, borde kunna nyttja denna tillgång på ett bättre sätt. En betydelsefull del av gods som idag släpas runt på våra vägar skulle istället kunna ta sjövägen – längs våra kuster samt i de större sjöarna och kanalsystemen. Det skulle gynna klimatet och det skulle minska trängseln på vägarna.

För att denna utveckling ska komma till stånd behöver Sjöfartsverkets prissättning när det gäller t ex farleds-, fyr- och lotsavgifter ses över. En diffe-

rentiering av farledsavgifterna med avseende på koldioxidutsläpp bör undersökas, dock utan att det totala uttaget av avgifter ökar. Det behövs också förbättringar i infrastrukturen i och i anslutning till hamnanläggningarna. År 2006 tillsatte den socialdemokratiska regeringen, i samarbete med Vänsterpartiet och Miljöpartiet, en utredning med uppdraget att identifiera hamnar av särskilt stor betydelse för det svenska godstransportsystemet. De hamnar som pekades ut skulle ges prioritet i förhållande till övriga hamnar när det gäller statligt finansierad infrastruktur. Utredningens slutsatser möttes, bildligt talat, av stående ovationer från regionala företrädare, näringslivet och berörda myndigheter. Anmärkningsvärt nog har den borgerliga regeringen lämnat utredningens rekommendationer helt utan åtgärder.

För att skapa ett nationellt sammanhållet transportsystem där den gröna sjöfarten ges optimala förutsättningar att ta marknadsandelar från godstrafiken på väg anser vi att det är absolut nödvändigt att skyndsamt peka ut strategiska hamnar och ge dem prioritet i fördelningen av statliga infrastrukturinvesteringar. Vi vill särskilt framhålla betydelsen av att bygga ut kapaciteten på Hamnbanan i Göteborg. Göteborgs hamn är avgörande för den svenska importen och exporten och spelar stor roll för den svenska fordonsindustrin. Andra angelägna projekt som vi vill lyfta fram är Centrumbanan i Södertälje samt ny spåranslutning till Pampushamnen i Norrköping.

8.3.6 Luftfarten

Vår bedömning: Flyget bör inte ingå i samma system för handel med utsläppsrätter som industrin.

Vid en flyktig anblick kan flygets klimatpåverkan tyckas liten, i synnerhet vid en jämförelse med vägtrafiken. Detta gäller såväl nationellt som internationellt. I Sverige står inrikes- och utrikesflyget tillsammans för endast 6–7 procent av landets koldioxidutsläpp. Men flygets ökning av utsläppen är oroväckande. Sedan det tidiga 1990-talet har flygets utsläpp ökat med över 40 procent i Sverige, och utsläppen från internationellt flyg inom EU har under samma tidsperiod i princip fördubblats. För Sveriges del härrör ökningen från en kraftig tillväxt i utrikesflyget, medan inrikesflygets utsläpp stagnerat. Det senare beror till stor del på att fler väljer att åka tåg, en utveckling som understötts av den prioritering av järnvägen som vi rödgröna genomförde under perioden 2001–2006.

Den internationella klimatforskningen indikerar dessutom att flygets klimatpåverkan kan vara kraftigt underskattad. Utöver koldioxid släpper flyget ut stora mängder kväveoxid som vid utsläpp på låg höjd omvandlas till växtguset ozon. Flyget bidrar också till bildandet av klimatpåverkande cirrusmoln. Flygets andel av den totala klimateffekten är alltså långt ifrån proportionell mot utsläppen av koldioxid. Effekten kan vara upp till fyra gånger större än vad som ges av koldioxidutsläppen.

Regeringen anger i propositionen att flyget i större utsträckning än idag bör bära sina kostnader för koldioxid. Vidare anges att Sverige även fortsättningsvis ska sträva efter att luftfartens utsläpp ska inkluderas i en framtida

Fel! Okänt namn på

internationell klimatregim och att verkningsfulla internationella åtgärder bör eftersträvas. Regeringens åtgärdslista begränsas till konstaterandet att flyget från och med år 2012 ska ingå i EU:s system för utsläppshandel. Därutöver innehåller propositionen ett antal till intet förpliktiggande skrivningar om att systemets styrande verkan på sikt bör öka genom att även andra ämnen i flygets utsläpp inkluderas.

Flyget är en global bransch. Därför är det särskilt viktigt med internationella överenskommelser som både kan ge lika konkurrensvillkor och globala minskningar av utsläppen. Vi menar dock att systemet har tydliga brister som riskerar att göra reformen tämligen tandlös. Som systemet är utformat får åtgärder för att reducera koldioxidutsläppen en högst marginell påverkan på flygets totala kostnadsbild. Systemets styrande effekt kan därför ifrågasättas.

Vår principiella uppfattning är därför att flyget inte bör ingå i samma system för handel med utsläppsrätter som industrin. Anledningen är att det kommer att ge olyckliga konsekvenser då priset på transporter kan sjunka samtidigt som industrins avgifter ökar. Om hela eller delar av transportsektorn ingår i samma system som de företag som idag omfattas av handel med utsläppsrätter, kommer teknikincitamentet för att få en energieffektiv och fossilfri transportsektor att motverkas och en omställning till ett mer ekologiskt hållbart transportsystem att hindras. Det behövs väsentligt starkare ekonomiska drivkrafter för att dels stimulera överflyttning från flyg till järnväg, dels skapa det gröna teknikskifte som krävs inom flygindustrin. Sverige bör därför kraftfullt verka för att flyget ges en särskild utsläpps-bubbla inom ramen för EU:s handel med utsläppsrätter.

9 Bostäder

En ökad energieffektivisering i bostäder är ett prioriterat område i de röd-gröna partiernas energi- och klimatpolitik. Bostadssektorn står i dag för en dryg tredjedel av Sveriges energianvändning. För att rejält minska bostädernas energianvändning måste både nybyggda och befintliga bostäder bli avsevärt mer energieffektiva. Därför behöver stora energibesparande åtgärder vidtas i hela bostadsbeståndet under de kommande åren.

9.1 Lägesbeskrivning

9.1.1 Historisk utveckling

Energianvändningen i Sverige har ökat sedan början av 1970-talet, men i bostadssektorn har den varit i stort sett konstant. Den energieffektivisering som skett har till stor del motverkats av att de uppvärmda ytorna har ökat. Det har dock skett en stor förändring i sammansättningen av energislag sedan 1970-talet. Högre energiskatter har lett till att olja till största delen ersatts av värmepumpar, pellets och fjärrvärme för uppvärmning.

Bostadssektorn står i dag för mellan 5 och 15 procent av Sveriges koldioxidutsläpp (beroende på hur man räknar). Utsläppen har minskat markant sedan början av 1990-talet, vilket främst beror på att oljeuppvärmningen till stora delar ersatts med andra energislag.

Omkring 60 procent av energianvändningen i bostads- och servicesektorn, eller 89 TWh, går till uppvärmning och varmvatten. Under de senaste 30 åren har användningen av hushållsel i bostadssektorn fördubblats trots att hushållens vitvaror blivit mer energieffektiva. Teknikeffektiviseringen äts upp av den stigande elanvändningen som beror på att fler hushåll med ökade inkomster använder allt fler elektriska apparater till fler användningsområden med en längre utnyttjandetid. De ökade bostadsytorna och en ökad användning av elvärme och komfortvärme har också medfört en ökning i elanvändningen.

9.1.2 Effektiviseringspotential

Flera oberoende bedömningar visar att det går att spara runt 40 TWh energi i bostadssektorn, vilket motsvarar nästan hälften av den energi som används till uppvärmning och varmvatten i bostäder och lokaler. Olika hinder bidrar dock till att många lönsamma energiinvesteringar inte kommer till stånd. I befintliga bostäder väntas endast en liten del av alla lönsamma energiåtgärder ske spontant i samband med kommande renoveringar. Flera lyckade renoveringsprojekt har visat att det är möjligt att uppnå en halvering eller mer av energianvändningen genom enkla tekniska åtgärder, och det finns en stor potential att åstadkomma betydande energibesparingar. Framför allt de bostäder som byggdes inom miljonprogrammet står inför omfattande renoveringar.

För att drastiskt minska bostadssektorns energianvändning behövs en tydligare politisk riktning och effektiva styrmedel, men den borgerliga regeringen har inte visat någon handlingskraft i frågan. I den här motionen presenterar vi riktlinjerna för en långsiktigt hållbar och klimatsmart bostadspolitik tillsammans med åtgärder som är viktiga att genomföra. Detta åstadkommer något den nuvarande regeringen misslyckats med: att skapa en hållbar bostadssektor som bidrar till en minskad klimatpåverkan och lägre energianvändning samtidigt som fler jobb skapas och en grön teknikutveckling stimuleras.

Även om de direkta växthusgasutsläppen minskat kraftigt från bebyggelsesektorn under senare år, är ändå en hög ambition i energieffektiviseringen viktig även från klimatsynpunkt. Det är då viktigt att beakta även de indirekta effekterna av en minskad energianvändning i bebyggelsen. Exempelvis sker en betydande del av uppvärmningen i bostadssektorn med biobränslen, direkt eller indirekt via fjärrvärmesystem. Frigjord biobränsleanvändning i bebyggelsesektorn kan till exempel användas för att producera olika former av biodrivmedel från skogsbränsle, som ersätter fossila bränslen i transportsektorn.

Fel! Okänt namn

9.2 Förslag till åtgärder

Nuvarande politiska styrmedel kommer att leda till viss fortsatt energieffektivisering. Däremot är de otillräckliga för att nå det mer ambitiösa mål som vi menar är nödvändigt och ekonomiskt lönsamt. Nya styrmedel behövs för att vässa politiken och skapa möjligheter för att nå den fulla potentialen när det gäller att spara energi i bostadssektorn. Detta gäller såväl i ny bebyggelse som vid ombyggnation och renoveringar i befintlig bebyggelse.

De rödgröna partierna har länge kritiserat regeringens passiva hållning och lämnat olika förslag till skärpta åtgärder för energieffektiv och klimatsmart bebyggelse som också kan ge påtagliga sysselsättningseffekter. Våra förslag ser något olika ut men har samma inriktning. Vi avser att under kommande år presentera gemensamma förslag till konkreta utformningar av förslagen på flera områden.

9.2.1 Skärpta krav vid nybyggnation

Vår bedömning: Normerna för energiförbrukning vid nybyggnation bör skärpas.

Från och med 2007 gäller 110 kWh/m² och år som maximal gräns för energiförbrukning för värme, fastighetsel och varmvatten i nybyggda bostäder. Redan i dag finns dock teknik och kunskap för att bygga betydligt mer energisnålt. Olika former av lågenergihus och så kallade passivhus visar att det är möjligt att bygga hus med energiförbrukningar i intervallet 50–70 kWh/m² och år. Det är viktigt att ta till vara dessa erfarenheter och successivt skärpa kraven på energiförbrukning vid nybyggnation. Parallellt med detta bör en översyn av kravens tekniska utformning göras. Det gäller bland annat om de kan omformuleras till att gälla tillförd primäre energi i stället för som i dag för köpt energi. Även formuleringen av kraven för eluppvärmda hus behöver ses över. Vi avser att under kommande år återkomma med förslag till riktlinjer för skärpta energinormer vid nybyggnation. Detta kan kombineras med ett ökat stöd till kunskapsuppbyggnad om utformning av bland annat lågenergi- och passivhus.

9.2.2 Krav på energihushållning vid renovering

Vår bedömning: Ett nytt krav om energihushållning i samband med ombyggnation och ändringsåtgärder ("major renovation") bör övervägas.

På kort och medellång sikt finns den största effektiviseringspotentialen i den redan befintliga bebyggelsen. Många äldre byggnader har ofta sämre klimat- och energistatus. Det är då viktigt att alla möjligheter till energieffektivisering tillvaratas, vilket oftast är särskilt aktuellt i samband med större ombyggnadsåtgärder. Möjligheten att också ställa legala krav på energihushållningsåtgärder i samband med ombyggnation bör undersökas som komplement till de olika ekonomiska styrmedel som vi föreslår nedan.

9.2.3 Förstärkt energirådgivning till hushåll och företag

Vår bedömning: Energi- och klimatrådgivningen till hushåll och företag behöver förstärkas.

Det är viktigt att allmänheten, oavsett var man bor, har tillgång till en kompetent och oberoende rådgivning i klimat- och energifrågor. Den kommunala energirådgivningen fyller en viktig funktion. Det inledda systemet med energideklarationer innebär en viktig förstärkning som leder till skärpt uppmärksamhet på byggnaders energi- och klimatprestanda. Erfarenheterna av hittills genomförda deklarerationer bör utvärderas. Vi tror att detta instrument kan vässas ytterligare, till exempel genom att tydligare ange hur vissa målsatta energibesparingar kan åstadkommas i studerade byggnader. Efter en genomförd energideklaration uppstår ofta också ett behov av en fördjupad utvärdering och miljöutredning av hur föreslagna åtgärder bäst ska kunna genomföras. För detta behövs ofta stöd av kompetenta konsulter. Vi avser att återkomma med förslag om hur en förstärkt energirådgivning till hushåll och företag bör utformas.

9.2.4 Investeringsstöd för klimatsmarta lösningar

Vår bedömning: Ett investeringsstöd för energieffektiviseringsåtgärder och klimatsmarta lösningar i bostäder bör införas.

Även om det finns stora potentialer för energieffektiviseringar och klimatsmarta lösningar, visar erfarenheten att många åtgärder aldrig genomförs. Det gäller både åtgärder som redan är lönsamma eller står på gränsen till att vara ekonomiskt lönsamma. En förstärkt energirådgivning är ett sätt att uppmärksamma fastighetsägarna på de möjligheter som finns. Men det kan också behövas ett incitament i form av ett investeringsstöd som kan göra åtgärder som står nära gränsen till lönsamhet genomförbara. Stödet bör så långt möjligt vara teknikneutralt och premiera energibesparingar och minskade klimatutsläpp från byggnaderna.

Vi avser att under kommande år återkomma med förslag om utformningen av ett sådant stöd.

Vid utformningen av stödet bör situationen i miljonprogramsområdena särskilt uppmärksammas. I många av dessa områden krävs nu omfattande investeringar. Fastighetsägare måste göra stora insatser för att tekniskt renovera och klimatanpassa bebyggelsen. Renoveringen av miljonprogrammets fastigheter är och måste vara ett ansvar för fastighetsägarna. Men upprustningen av miljonprogrammets fastigheter ger unika möjligheter att samtidigt förändra och lyfta hela områden. Vi vill att staten och näringslivet tar ett gemensamt ansvar med kommunsektorn i det breda arbetet att utveckla miljonprogramsområden och därmed skapa flera attraktiva, energieffektiva och klimatsmarta bostadsområden.

Fel! Okänt namn på

9.2.5 ROT-avdrag

Vår bedömning: ROT-avdraget bör vara tillfälligt, kunna utnyttjas även av bostadsrättsföreningar och hyresrätter och utformas på ett sätt så att miljöåtgärder eller energibesparande åtgärder särskilt främjas.

Så kallade ROT-avdrag har traditionellt visat sig ha en positiv effekt att hålla uppe sysselsättningen i byggbranschen under lågkonjunkturer. Ganska mycket värde har skapats till en förhållandevis låg samhällsekonomisk kostnad. En poäng med stödet är just att det är tillfälligt, så att allmänheten passar på och genomför angelägna åtgärder under svackor i annat byggande och därmed utjämnar byggkonjunkturen. Regeringens förslag om ett permanent avdrag missar denna poäng och kan leda till överhettning i högkonjunkturer. Vi anser det viktigt att ett ROT-avdrag utformas så att det även kan tillgodogöras av bostadsrättsföreningar och i hyresrätter och utformas på ett sätt så att miljöåtgärder eller energibesparande åtgärder särskilt främjas.

9.2.6 Välfärdens byggnader

Vår bedömning: Ett stöd till energi- och klimatinvesteringar i offentliga lokaler bör införas.

Under det rödgröna samarbetet infördes ett särskilt stöd till energi- och klimatinvesteringar i offentliga lokaler. I stödet ingick även ett särskilt stöd till solceller på offentliga lokaler, som har varit betydelsefullt för utvecklingen av denna teknik. Stödet har nu avslutats. Vi anser att ett fortsatt stöd i lämpliga former bör införas. Särskilt under den rådande lågkonjunkturen kan ett sådant stöd vara viktigt.

10 Industri

Med en ambitiös energi- och klimatpolitik kan Sverige stå starkare i lågkonjunkturen, inför klimatförändringarna och i jobbkrisen. Möjligheten att bygga framtidens industri är nära kopplad till varje lands ambitionsnivå för klimatomställningen. De ekonomiska vinsterna av att inte vänta med den nödvändiga omställningen är betydande för varje företag men också för varje land. I längden blir det betydligt mer kostsamt om vi väntar med omställningen till ett mer långsiktigt hållbart samhälle. Genom att Sverige går före i omställningen kan våra företag bli världsledande i att utveckla den teknik som världen efterfrågar i kampen mot klimatförändringarna. Denna utveckling förutsätter emellertid ett starkt och engagerat politiskt ledarskap samt kraftfulla konkreta åtgärder, vilket föreliggande propositioner tyvärr saknar.

Allt fler företag prioriterar långsiktigt tänkande och ny teknik framför fortsatt beroende av fossila bränslen och ohållbara produktionsmetoder. Det handlar om konkurrenskraft i framtiden, om att möta konsumenternas krav, men också om att pressa sina produktionskostnader genom ett minskat bero-

ende av icke-förnybar energi. För svensk industri innebär denna utveckling en stor konkurrensfördel. För oss är det uppenbart att marknaden inte ensam klarar klimatomställningen. Offentliga investeringar är ett måste, effektiva ekonomiska styrmedel likaså.

10.1 Lägesbeskrivning

Energi är en viktig råvara i svensk industriproduktion. Av Sveriges totala energianvändning på 404 TWh 2007 förbrukades nästan 40 procent, eller 157 TWh, inom industrin. Av detta var 56 TWh el, 19 TWh olja, 17 TWh kol och 55 TWh biobränslen. I Sverige står massa- och pappersindustrin för ungefär hälften av industrins energianvändning.

På kort sikt styrs industrins energianvändning av produktionsvolymen. På längre sikt påverkas den även av bland annat skatter, energiprisernas utveckling, energieffektivisering, investeringar, teknisk utveckling och förändringar av industrins bransch- och produktsammansättning. Exempelvis så mer än fördubblades industriproduktionen mellan 1970 och 2007 samtidigt som den specifika energianvändningen, det vill säga energiåtgången per krona produktionsvärde, minskade med 59 procent.

10.2 Förslag till åtgärder

Vi vill genomföra en elväxling från energislösande lågproduktiv användning i främst icke energiintensiv industri och hos hushållen till högproduktiv produktion i process- och tillverkningsindustrin och en utbyggnad av järnvägen och effektiva el- och hybridbilar.

Vi vill skapa jobb i Sverige genom aktiva klimatinvesteringar. Svenska företag ska ges förutsättningar för att vara världsledande inom miljö- och energiteknik. Stödet och styrmedlen till den svenska industrins omvandling ska utformas så att omställningen ger möjligheter till nya produkter, nya jobb och ökad internationell konkurrenskraft. Genom investeringar i energieffektivare teknik vinner svenska företag kostnadsfördelar gentemot sina konkurrenter. Regeringen vill använda svenska klimatpengar till investeringar i andra industriländer. Vi vill investera i nya gröna jobb i Sverige och stärka Sveriges konkurrenskraft.

Vi vill skapa jobb i Sverige genom investeringar i det svenska energisystemet och utvecklingen av ny förnybar teknik. Svensk industri ska ha en god tillgång till el med konkurrenskraftiga priser. Inte minst är detta av stor betydelse för sysselsättningen i den elintensiva och internationellt konkurrensutsatta industrin. Investeringar i den svenska förnybara elproduktionen bidrar till att hålla upp sysselsättningen i det svåra ekonomiska läge landet befinner sig i.

Fel! Okänt namn på

10.2.1 Fungerande energimarknader med konkurrenskraftiga priser

Vår bedömning: Sverige ska vara nettoexportör av el. En forcerad integrering mellan den nordiska och de europeiska elmarknaderna bör undvikas. Vattenfall ska fortsatt kvarstå i statlig ägo. Konkurrensen på energimarknaderna bör skärpas.

Den svenska industrins tillgång till el ska vara trygg och säker och effekten i energisystemet ska bibehållas. Detta är till fördel för såväl klimatet som för industrins konkurrenskraft. Sverige ska därför vara nettoexportör av el. Vi motsätter oss dock en forcerad integrering av den nordiska och den europeiska elmarknaden med negativ inverkan för svensk industris internationella konkurrenskraft. Istället vill vi i första hand fokusera på investeringar som får den nordiska elmarknaden att fungera bättre men är också öppna för en ökad sammankoppling med energisystemet i Baltikum.

På sikt är en gemensam europeisk elmarknad att eftersträva. Dock bygger detta på att varje enskilt land också tar ansvar för att investera i förnybar elproduktion och energieffektivisering samt insatser för fungerande konkurrens och fungerande regionala marknader. Ihopkoppling av illa fungerande marknader leder bara till höjda elpriser.

Vattenfall ska kvarstå i statlig ägo. Bolaget bör ges en tydlig roll i omställningen av energisystemet mot en högre andel förnybar energi. Vidare bör Vattenfall, inom ramen för EU:s statsstödsregler och miljömässiga krav, möjliggöra Europas mest konkurrensmässiga priser för den svenska elintensiva industrin.

Vi vill se en fungerande konkurrens på elmarknaden som också bidrar till att skynda på omställningen till förnybar elproduktion. Därför bör samägandet av kärnkraften begränsas och konkurrensproblemen inom vattenkraften åtgärdas. Vi vill också underlätta för nya aktörer att komma in på elmarknaden genom en effektiv och tydlig tillståndsprocess. Vidare bör en studie genomföras för att se över förutsättningarna för att utveckla råkraftsmarknaden mot en marknad för s.k. baslast och en marknad för s.k. toppkraft. Vi vill också skärpa övervakningen av elmarknaden, bland annat genom bättre samarbete över landgränserna och genom bättre dialog mellan ansvariga myndigheter.

En prisprövning på fjärrvärmemarknaden bör införas. Tredjepartstillträde till fjärrvärmenäten bör utredas och möjligheterna att kommersiellt omhänderta spillvärme från industrin tas tillvara. Det finns vare sig energipolitiska skäl eller klimatpolitiskt utrymme för en storskalig utbyggnad av naturgasnätet.

10.2.2 Investera i ny teknik

Vår bedömning: De statliga investeringarna i energiforskning bör öka och kommersialisering av ny energiteknik understödjas. En ny statlig riskkapitalfond bör inrättas. Ett branschprogram bör utformas i samarbete med vindkraftsbranschen. Statens upphandlingar bör tydligare främja miljöteknik. Statens insatser i fordonsforskningen bör stärkas. CCS-metoder för att fånga in och lagra koldioxid bör prövas för svensk industri med stora processutsläpp, till exempel stål- eller cementindustrin.

Investeringar i miljöteknik är en viktig grundsten för vår jobb- och miljöpolitik. Det är genom offensiva investeringar som vi skapar möjligheterna för en omställning av samhället som ger både en bättre miljö och nya jobb. Ny teknik minskar såväl miljöbelastningen som Sveriges sårbarhet vid internationella kriser, samtidigt som vi vässar svenska företags konkurrenskraft.

Statens investeringar i energiforskning bör öka. Möjligheten att stödja investeringar i pilot-, demonstrations- och fullskalanläggningar för utveckling av andra generationens biodrivmedel bör undersökas, liksom möjligheten att stödja anläggningar för produktion, uppgradering och distribution av biogas från organiskt avfall och uppgradering av biogas till fordonsgas.

CCS-metoder för att fånga in och lagra koldioxid bör prövas för svensk industri med stora processutsläpp, till exempel stål- eller cementindustrin.

Forskningen måste i större utsträckning kommersialiseras och resultera i nya produkter, exportmöjligheter och arbetstillfällen. Steget mellan pilot- och demonstrationsanläggningar och fullskalig produktion av exempelvis andra generationens biodrivmedel ska därför underlättas. Staten har ett ansvar för att bidra till teknikskiften. Det gäller till exempel vågkraftsprojekt, havsbaserad vindkraft, anläggningar för andra generationens förnybara drivmedel eller utvecklingen av nya solceller, elöverföringsteknik och nya motorer.

De allra flesta miljöteknikföretag är små och har därför också drabbats hårt av regeringens höjda arbetsgivaravgifter, något som slår extra hårt i dessa tider då det är svårt att få lån. Nästan vartannat miljöteknikföretag anser att de behöver bättre finansiering. Det handlar om alltifrån exportsatsningar och forskning och utveckling till marknadsföring av produkter.

Generellt finns det en svårighet för mindre företag med nya produkter att dra till sig tillräckligt riskkapital. Men detta gäller i ännu större utsträckning för miljöteknikföretagen. Energimyndigheten visar på stora brister framförallt i de tidiga skedena av en produkts eller ett företags utveckling, när de första kunderna ska sökas och modifieringar göras. Kommersialiseringen av miljöteknik ska underlättas. Tillgången på riskkapital inom energisektorn måste förbättras. Steget från forskning till färdig produkt underlättas. Affärsutvecklings- och energikompetens ska giftas samman.

Vi vill göra en extra utdelning från Vattenfall för att skapa en ny riskkapitalfond. Den nya riskkapitalfonden ska agera marknadskompletterande. Detta uppdrag bedöms i det rådande ekonomiska läget vara relativt brett. Fonden skulle kunna administreras och styras av Innovationsbron tillsammans med andra befintliga offentliga riskkapitalaktörer. Fonden ska aktivt stimulera

Fel! Okänt namn på

det breda näringslivets kapitalbehov, men med särskilt fokus på innovativa små och medelstora industri- och tjänsteföretag. Insatser som stärker det svenska näringslivets långsiktiga konkurrenskraft ska särskilt prioriteras. Detta kan till exempel användas för satsningar på företag som verkar i branschen för miljöteknik.

Staten bör också genomföra riktade och omfattande teknikupphandlingar där offentliga upphandlare går samman och efterfrågar produkter med bästa möjliga miljöegenskaper. Eftersom den offentliga upphandlingen uppgår till flera hundra miljarder kronor per år ger det mycket stor effekt för miljöteknikbolag om stat och kommuner ökar sin efterfrågan på deras produkter och tjänster. Det kan handla om till exempel laddhybridbilar, effektivare elektriska lösningar eller solbaserade uppvärmningssystem.

FoU-baserat nyföretagande och utveckling av innovativa små och medelstora företag spelar en viktig roll för näringslivets förnyelse, utvecklingskraft och framtida konkurrenskraft. Den höga tekniska risken och den stora kommersiella osäkerheten kring forskningsresultat innebär dock att mindre företag inte kan förlita sig på att privat riskkapital tar hand om finansieringsbehovet. Vi vill därför pröva möjligheten att öka anslagen till Forska och väx, varav en betydande del ska gå till energi- och miljötekniksektorn.

Svenska företag är idag stora leverantörer av komponenter till vindkraftverk. En stor del av SKF:s kullagerproduktion går till vindkraftsindustrin, ABB producerar elektronik till vindkraftverk och vindkraftstorn produceras på Kockums i Malmö. Produktionen av vindkraftverk har inte klarat att följa efterfrågan, vilket har pressat upp priserna och gjort att väntetiden för leverans ofta varit flera år. Detta försämrar investerarnas kalkyler avsevärt och hotar att bromsa in utbyggnaden. Sammantaget finns det därför i Sverige idag förutsättningar för en inhemsk tillverkning av vindkraftverk. För att undersöka förutsättningarna för detta vill vi därför gå vidare i samtal med vindkrafts- och verkstadsindustrin. Vi vill därför ta fram ett branschprogram tillsammans med den svenska vindkraftsbranschen.

Vi vill att Sverige ska behålla sin ställning som en av världens ledande fordonsproducenter. Därför vill vi satsa på fordonsforskningen. Prioritet bör ges till fordonsforskning med inriktning mot el- och elhybridteknik. Nya miljövänliga bränslen liksom mer effektiva motorer måste utvecklas. Vi är beredda att stödja en sådan utveckling och tillföra forskningspengar om den svenska fordonsindustrin aktivt satsar på bränsleeffektiva bilar och olika former av elhybrider.

Tillverkning av tåg, spårvagnar och bussar samt komponenter till dessa har goda tillväxtförutsättningar. Sverige har en hög kompetens inom detta område som bör tas tillvara och utvecklas. Vi vill att det ska bedrivas forskning på denna gren av fordonsindustrin.

10.2.3 Stärk miljöteknikexporten

Vår bedömning: Exportfrämjandet av miljöteknik bör öka. Klimatinvesteringsprogrammet bör återinföras.

Den svenska miljötekniksektorn växer kraftigt och exporten likaså. Med stöd av en stark hemmamarknad har svenska miljöteknikföretag stora möjligheter att etablera sig internationellt. Exporten av miljöteknik har goda förutsättningar att växa snabbt, skapa nya jobb och vässa svenska företags konkurrenskraft och erövra exportandelar. När andra länder bygger upp och bygger om ska svenska företag vara på plats och erbjuda de produkter och tjänster som efterfrågas. Redan idag bygger svenska företag kinesiska samhällen från grunden, med effektiva och miljövänliga systemlösningar för avfall, energi, boende och transporter. Och potentialen är fortsatt stor.

Många av miljöteknikföretagen är dock små och behöver stöd för att kunna ta steget ut på exportmarknaden. De saknar ofta de nödvändiga resurserna för att ta steget ut på den globala marknaden. Vi vill därför genomföra en särskild satsning riktad till små och nystartade miljöteknikföretag att hitta nya marknader internationellt och exportera sitt kunnande och sina produkter. På så sätt kan vi dra fördel av att Sverige går före i klimatomställningen och skapa nya jobb. Satsningarna kan till exempel göras inom bioenergi, vattenrening, uppvärmning och avfallshantering – fyra områden där svenska företag redan ligger i framkant.

Kommunerna är en viktig referensmarknad för ny svensk teknik inför steget ut på exportmarknaden. Vi vill därför i ökad utsträckning låta de många goda exempel på energi- och miljölösningar som finns inom kommunerna stärka miljöteknikexporten. Swentec har med sitt uppdrag att främja svensk miljöteknikexport en nyckelroll i detta arbete. Fortsatta klimatinvesteringsprogram är också en viktig beståndsdel.

Vi vill stärka exportfrämjandet av svensk miljöteknik. Detta är särskilt angeläget då de allra flesta miljöteknikföretagen är små företag. Exportsatsningen ska utformas i samarbete med företagen inom miljötekniksektorn.

Vi vill se fortsatta klimatinvesteringsprogram, Klimp. Klimatsmarta investeringar bör även framöver få driva på utvecklingen av ny teknik och involvera både kommuner och privata företag. Klimp och LIP har hittills minskat växthusgasutsläppen med 2,1 miljoner ton, skapat nya jobb och testmarknader för ny miljöteknik som gett svenska företag nya exportmöjligheter.

10.2.4 En energieffektivare industri

Vår bedömning: PFE bör utvidgas till fler företag. Ett program för oljekonvertering för industrin (PFO) bör införas. Energieffektiviseringsforskningen bör stärkas. Energi- och klimatrådgivningen för såväl hushåll som företag bör byggas ut.

Energieffektivisering är en grundläggande del av en framtida energipolitik. Vi vill genomföra en elväxling från energislösande lågproduktiv användning i främst icke energiintensiv industri och hos hushållen till högproduktiv pro-

Fel! Okänt namn på

duktion i process- och tillverkningsindustrin och en utbyggnad av järnvägen och effektiva el- och hybridbilar. Målet bör vara 25 procents effektivare energianvändning år 2020, jämfört med regeringens mål om 20 procent.

Många industrier ligger redan nu långt framme. Företagen har själva gått före med energieffektiviseringen och många har gjort det med stöd av staten. Idag deltar ca 120 företag i det frivilliga femåriga program, PFE, för eleffektivisering i energiintensiva industriföretag som infördes den 1 januari 2005. Det ska bidra till effektivare elanvändning och starkare konkurrenskraft inom svensk industri. Tillsammans har de redan kartlagt och inlett åtgärder som kommer att minska elförbrukningen med 1 TWh per år.

Industrins totala oljeanvändning är idag 19 TWh. I grova drag fördelas denna användning så att hälften går till uppvärmning och hälften till olika processer i produktionen. En stor andel av uppvärmningsoljan inom industrin bör till 2020 kunna ersättas med biobränslen och fjärrvärme. Svensk industri bör också till 2020 avsevärt kunna effektivisera och minska sin oljeanvändning för processändamål. Inom den ickeenergiintensiva industrin finns i många fall också en stor potential för eleffektivisering som måste tas till vara.

Vi vill nu gå vidare med ytterligare åtgärder för att skynda på energieffektiviseringen inom industrin. Programmet för effektiviseringen av industrins elanvändning (PFE) har visat sig mycket framgångsrikt och bör utvidgas till hela verkstadsindustrin. Ett program för konvertering från olja till andra mer klimatvänliga energislag (PFO) bör införas skyndsamt för att snabbt minska industrins oljeberoende genom att den olja som idag används för värme och ånga i industrin ersätts med biobränslen eller anslutning till fjärrvärme.

Vidare bör samarbetet mellan basindustrin och de tekniska högskolorna, till exempel genom industridoktorander inom området teknik för energieffektivisering utvecklas. Forskningen om branschspecifik energieffektivisering behöver dessutom stärkas.

Behovet av eleffektiviserande åtgärder behöver uppmärksammas och stimuleras även inom den ickeenergiintensiva industrin och inom tjänstesektorn. Vi vill bygga ut energi- och klimatrådgivningen för såväl hushåll som företag. Med stöd och råd ska fler kunna minska sin energiförbrukning och få mer pengar över till annat. Även företag ska omfattas av denna service, och små och medelstora företag ska ges ett kompetent stöd som möjliggör lönsamma investeringar.

11 Jordbruk

11.1 Lägesbeskrivning

11.1.1 Utsläpp från jordbruksproduktion

Jordbruksproduktion orsakar utsläpp av växthusgaser via markanvändning, djurhållning (framför allt idisslande djur som nötkreatur och får), gödselhantering samt genom användning av fossila bränslen. Jordbrukets miljöpåverkan

är betydande. Beräkningar från FAO, FN:s jordbruksorganisation, visar att utsläppen, enbart till följd av djurhållning för produktion av kött och mjölk, sammantaget bidrar till närmare 20 procent av de globala utsläppen av växthusgaser när även effekterna av avskogning räknas in. Enligt FAO upptar djurhållningen 70 procent av all jordbruksmark i världen. Därutöver nyttjar den över 8 procent av världens vattenresurser. FAO bedömer vidare att kött- och mjölkproduktionen kommer mer än fördubblas till 2050.

I Sverige utgör utsläppen av metan och dikväveoxid från jordbrukssektorn en betydande del (knappt 20 procent) av utsläppen som inte omfattas av EU:s system för handel med utsläppsätter. Användningen av drivmedel, främst diesel, i olika typer av arbetsmaskiner dominerar användningen av fossila bränslen i sektorn. Av Sveriges totala utsläpp av växthusgaser kommer ca 14 procent från jordbruket. Utsläppen har minskat med ca 10 procent sedan 1990, främst till följd av att djurantalet och den odlade arealen minskat, men också på grund av att fler livsmedel, inte minst animalieprodukter, importeras idag jämfört med 1990. Enligt Klimatberedningen saknas det styrmedel inom jordbrukssektorn som är direkt riktade mot att minska utsläppen av växthusgaser.

11.2 Förslag på åtgärder

11.2.1 Livsmedelskedjans klimatpåverkan

Vår bedömning: Vi vill ta fram en handlingsplan för hur livsmedelskedjans, inklusive animalieproduktionens, klimatpåverkan kan minskas. En utredning bör tillsättas om införande av ekonomiska styrmedel för att minska livsmedelskedjans, inklusive animalieproduktionens, påverkan på klimat och miljö. Vi behöver även miljö- och klimatanpassa vårt jordbruk i Europa och ta bort exportsubventioner och dumpning av livsmedelsöverskott i länder i syd.

I klimatpropositionen pekar regeringen på att livsmedelskedjans klimatpåverkan i Sverige är betydande. Matens andel av växthusgasutsläppen uppgår till i storleksordningen 20–25 procent. Regeringen anser att det är angeläget att åtgärder kan vidtas för att minska dess klimat- och miljöpåverkan. Därför vill regeringen stärka Livsmedelsverkets arbete för att stödja och följa upp att nödvändiga åtgärder vidtas för att minska livsmedelskedjans klimatpåverkan. Med tanke på att livsmedelskedjans klimatpåverkan är så betydande anser vi inte att det räcker. Fler åtgärder behöver och kan vidtas redan nu.

Klimatberedningen pekade på att det behövs mer kunskap om vilka åtgärder som kan vidtas inom jordbrukssektorn för att reducera utsläpp av växthusgaser, såväl inom växtodling som inom animalieproduktion. Detta för att med bättre precision kunna föreslå åtgärder på området. Därför föreslog beredningen att Jordbruksverket ska ges i uppdrag att i samarbete med andra berörda myndigheter och branschens aktörer göra en sammanställning över kunskapsläget rörande klimatåtgärder, identifiera områden för konflikter och synergieffekter med andra mål samt ta fram en handlingsplan. Vi vill ta fram

Fel! Okänt namn på

en handlingsplan för hur livsmedelskedjans, inklusive animalieproduktionens, klimatpåverkan kan minskas.

FAO understryker att det är mycket viktigt att ta krafttag mot animalieproduktionens miljöpåverkan, och ett sätt att göra det är att se till att priset på livsmedel avspeglar de miljömässiga kostnaderna. En utredning bör tillsättas om införande av ekonomiska styrmedel för att minska livsmedelskedjans, inklusive animalieproduktionens, påverkan på klimat och miljö.

En livsmedelsproduktion som sliter på naturens resurser och inte är långsiktigt hållbar riskerar att leda utvecklingen fel. Vi behöver även miljö- och klimatanpassa vårt jordbruk i Europa och ta bort exportsubventioner och dumpning av livsmedelsöverskott i länder i syd.

11.2.2 Användning av fossila bränslen

Vår bedömning: Koldioxidskatten på bränslen som förbrukas för uppvärmning inom industrin utanför den handlande sektorn samt jordbruks-, skogsbruks- och vattenbruksverksamheterna bör höjas från 21 till 60 procent av den generella koldioxidskattenivån 2015. Höjningen av energiskatten på diesel ska även omfatta diesel som används i arbetsmaskiner i jord- och skogsbruksföretag. De som lever upp till tydliga krav på minskade utsläpp ska kunna erhålla stöd motsvarande den minskade återföringen av koldioxidskatten.

Det går att minska användningen av fossila bränslen och effektivisera energianvändningen i jordbrukssektorn. Naturvårdsverket och Energimyndigheten bedömer att oljeanvändningen inom växthusnäringen och vid uppvärmning av driftsbyggnader inom jordbruket kan minska kraftigt till 2020. Utsläppen från jordbrukets arbetsmaskiner kan minskas genom alternativa metoder för jordbearbetning och sådd, bättre körteknik och utbyte till nyare maskiner. Incitamenten för att effektivisera energianvändningen i arbetsmaskiner i sektorn försvagas dock av att koldioxidskatten är nedsatt på diesel.

Klimatberedningen föreslog att nedsättningen av koldioxidskatten på fossila bränslen inom jordbruket och övriga areella näringar bör, på samma sätt som för industri utanför EU:s system för handel med utsläppsrätter, sänkas. Regeringen föreslår i klimatpropositionen att koldioxidskatten på bränslen som förbrukas för uppvärmning inom industrin utanför den handlande sektorn samt jordbruks-, skogsbruks- och vattenbruksverksamheterna bör höjas från 21 till 60 procent av den generella koldioxidskattenivån 2015. Ett första steg, till 30 procent, bör tas redan 2011. Vi stödjer förslaget.

Klimatberedningen föreslog även en höjning av energiskatten på diesel. Höjningen föreslås först efter 3 år även omfatta diesel som används i arbetsmaskiner (exklusive moms) i alla branscher inklusive jord- och skogsbruksföretag. Regeringen föreslår en höjning av energiskatten på diesel i två steg, 0,20 kr per liter år 2011 och ytterligare 0,20 kr per liter år 2013. Det innebär att nettoskatten för jordbruket kommer att öka med totalt 86 miljoner kronor år 2013. Vi stödjer förslaget.

I dag sker en återbetalning av koldioxidskatten med 79 procent för diesel som förbrukas i jordbruks- och skogsbruksmaskiner. I syfte att minska bränsle-

förbrukningen, och i synnerhet användningen av fossila bränslen, föreslår regeringen att den aktuella återbetalningen av koldioxidskatten successivt bör minska. Vi anser att de som lever upp till tydliga krav på minskade utsläpp ska kunna erhålla stöd motsvarande den minskade återföringen av koldioxidskatten.

11.2.3 Biogasproduktion

Vår bedömning: Möjligheten att få investeringsstöd till biogasproduktion bör öka. Produktion av biogas från organiskt avfall, t.ex. hushållsavfall, bör också gynnas. Med ett återinfört klimatinvesteringsprogram (Klimp) skulle biogasproduktion kunna gynnas ytterligare.

Av de biodrivmedel som används idag har biogas bäst miljöprestanda, ger störst energiutbyte och kan, om eventuella läckage av metan hålls på en låg nivå, mest effektivt bidra till att sänka utsläppen av koldioxid av de biodrivmedel som används i dag. Bidrag för framställning, uppgradering, tankställen och fordon är dock ofta förutsättningar för att tekniken ska komma på plats. Biogas, liksom andra biodrivmedel, är befriat från koldioxid- och energiskatt. Hittills har stödet till klimatinvesteringsprogram (Klimp) och lokala investeringsprogram (LIP) bidragit till utbyggnaden av anläggningar för rötning och uppgradering av biogas.

Enligt Klimatberedningen är produktion av biogas från stallgödsel en åtgärd som, om tekniken fungerar väl, är kostnadseffektiv, eftersom flera växthusgaser minskas samtidigt; metan från gödselhanteringen och koldioxid genom att biogasen (metan) som framställs kan ersätta eldningsolja eller drivmedel. Samrötning av stallgödsel med andra substrat (t.ex. slakteriavfall och energigrödor) ökar utbytet av metan, och det kan även ge skalfördelar. Om rötning av stallgödsel ökar (till ca 50 procent av all stallgödsel) kan det leda till en produktion av ca 1 TWh biogas. Det minskar koldioxidutsläppen med ca 0,4 miljoner ton per år, enligt Energimyndigheten och Naturvårdsverket i underlaget till Kontrollstation 2008.

Vi anser liksom Klimatberedningen att ett investeringsbidrag till att utveckla biogasproduktion från stallgödsel och samrötning med upp till 50 procent andra substrat bör genomföras. Regeringen har infört en särskild satsning på investeringsstöd till biogasproduktion inom ramen för landsbygdsprogrammet för att få igång gödselbaserad biogasproduktion. Vi anser att möjligheten att få investeringsstöd till biogasproduktion bör öka. Produktion av biogas från organiskt avfall i samhället, t.ex. hushållsavfall, bör också gynnas med investeringsbidrag. Med ett återinfört klimatinvesteringsprogram (Klimp) skulle biogasproduktion kunna gynnas ytterligare.

Fel! Okänt namn

12 Anpassning till ett förändrat klimat

De vetenskapliga resultaten visar enligt Klimat- och sårbarhetsutredningen att Sverige kommer att påverkas kraftigt av ett förändrat klimat. Utredningen bedömer att säkerheten i denna slutsats är tillräcklig för att påbörja långtgående åtgärder för anpassning av det svenska samhället. Konsekvenserna av utredningens olika scenarier visar också på vikten av att 2-gradersmålet uppnås och den avgörande betydelse som utsläppsminskande åtgärder har för omfattningen av det arbete med anpassning som kommer att behövas.

12.1 Myndighetsansvar

12.1.1 Huvudansvarig myndighet

Vår bedömning: Den nyinrättade Myndigheten för samhällsskydd och beredskap bör få ett utpekat huvudansvar för klimatanpassningsåtgärderna.

I regeringens proposition besvaras inte de avgörande frågorna om vem som ska ta ansvar för att anpassningsåtgärderna faktiskt blir genomförda och hur dessa åtgärder ska finansieras. Regeringen skriver ordet ”samordning” på flera ställen och en rad myndigheter, verk samt andra instanser på olika nivåer räknas upp, men frågan om vilket departement eller vilken myndighet som ska ta initiativ och långsiktigt driva anpassningsarbetet förblir oklart. Regeringen skriver att den avser att inrätta en nationell kontrollstation för uppföljning av arbetet med klimatanpassning. Uppföljning är något annat än ansvar och initiativ. Vilka finansiella och andra befogenheter klimatstationen ska ha eller hur den ska organiseras framgår inte. Det förefaller, enligt vår mening, lämpligt att den nyinrättade Myndigheten för samhällsskydd och beredskap får ett utpekat huvudansvar för klimatanpassningsåtgärderna.

12.1.2 Resurser till myndigheterna

Vår bedömning: Regeringen bör återkomma till riksdagen med en samlad bedömning av myndigheternas resursbehov för klimatanpassningsansvar.

Flera myndigheter får ett ökat ansvar att svara för samordningen av olika delar av anpassningsåtgärderna. Vi är tveksamma till om de av regeringen aviserade medlen är tillräckliga för dessa uppgifter. Det gäller bland annat länsstyrelserna och Livsmedelsverket. Regeringen bör återkomma till riksdagen med en samlad bedömning av vilka arbetsuppgifter detta innebär för berörda myndigheter och beräknade resursbehov för dessa.

12.1.3 Ansvaret för miljöanalys

Vår bedömning: Naturvårdsverket bör ha ett fortsatt huvudansvar för miljöanalys.

Regeringen föreslår att Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) ges ansvaret för att, mot bakgrund av ett förändrat klimat, möta framtida krav på insamling, analys och tillhandahållande av miljödata. Ansvaret för insamling av miljödata har hitintills legat på Naturvårdsverket. Naturvårdsverket har sedan i mån av behov lagt ut förfrågningar om kunskap, som olika lärosäten fått möjlighet att tillgodose. Varför ansvaret ska flyttas från Naturvårdsverket framgår inte. Det framgår inte heller varför SLU bättre än andra lärosäten skulle vara lämpligare att ta huvudansvar för miljöanalys. Via SLU:s webbplats framgår att FoMa (fortlöpande miljöanalys) är en nystartad verksamhet. Rimligen kan de olika lärosätenas respektive kompetenser bäst tas tillvara om SNV även fortsättningsvis har huvudansvaret för att ta in den kompetens som behövs för att tillhandahålla sakligt underlag för miljöanalys.

12.2 Vänern

Vår bedömning: Olika förslag att förhindra skador med anledning av höga vattenflöden i Vänern och Göta älv bör utredas närmare.

Klimat- och sårbarhetsutredningen har som alternativ till ökad avtappning genom Göta älv, när det är en farligt hög vattennivå i Vänern, föreslagit att en tunnel byggs från Vänern till Västerhavet. Kostnaderna för en tunnel som kan avbörda 400 kubikmeter/sek bedöms enligt Klimat- och sårbarhetsutredningen uppgå till 3,5–4,6 miljarder kronor. Detta behöver utredas som ett alternativ till att skredsäkra och eventuellt gjuta in Göta älv för att kunna klara en avtappning av Vänern. Båda förslagen behöver utredas samtidigt för att man sedan ska kunna ta ställning till den bästa kombinationen av åtgärder för att förhindra stora materiella och mänskliga skador.

12.3 Finansiering av anpassningsåtgärder

12.3.1 Likställighetsprincipen

Vår bedömning: Regeringen bör återkomma till riksdagen med en analys och vid behov förslag om lagreglering av likställighetsprincipen vid kommunal finansiering av förebyggande åtgärder på enskilt ägda fastigheter.

Klimat- och sårbarhetsutredningen ansåg att det behövs en särskild lag som reglerar att alla kommuner behandlar frågan om likställighetsprincipen lika när kommuner ska finansiera åtgärder som syftar till att förebygga naturolyckor på enskilt ägda fastigheter. I dag råder det oklarheter kring vad kommuner får och kan göra när det gäller befintlig bebyggelse. Klimat- och sår-

Fel! Okänt namn på

barhetsutredningen ansåg också att det krävs ändringar i PBL som underlättar för kommuner att fastställa de krav som är aktuella mot bakgrund av kunskaperna om de konsekvenser det förändrade klimatet kan medföra. Regeringen lyfter inte Klimat- och sårbarhetsutredningens förslag vidare. Vi föreslår att regeringen återkommer till riksdagen med en analys och vid behov förslag om att lagreglera likställighetsprincipen vid kommunal finansiering av förebyggande åtgärder på enskilt ägda fastigheter.

12.3.2 Skadeståndsansvar för kommuner

Vår bedömning: Kommunernas ansvar för detaljplaner och bygglov bör utökas till 20 år vad gäller skadeståndsansvar för översvämning, ras, skred och erosion gentemot enskilda och företag.

Ett av Klimat- och sårbarhetsutredningens tyngsta förslag är att fördubbla preskriptionstiden för när kommuner ska ta ansvar för skador till följd av att kommunen inte tillräckligt beaktat risker för översvämningar, ras, skred och erosion. Regeringen föreslår ingen förändring. Vi anser att skyddet för enskilda bör stärkas och att kommunerna bör få ett starkare motiv att sätta säkerhet och klimatsäkring av exempelvis VA-anläggningar framför lockande förslag på kortsiktig exploatering. Vi föreslår att regeringen lägger fram förslag till en lagändring så att kommunens ansvar för detaljplaner och bygglov utökas till 20 år vad gäller skadeståndsansvar för översvämning, ras, skred och erosion gentemot enskilda och företag.

12.3.3 Förebyggande åtgärder

Vår bedömning: Regeringen bör återkomma till riksdagen med en samlad bedömning av hur förebyggande klimatanpassningsåtgärder ska finansieras.

I propositionen aviseras en summa på 20 miljoner kronor under utgiftsområde 6: Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor för att stärka samhällets förmåga att motstå översvämningar, ras och skred. Summan är osäker med hänsyn till det behov som finns, även om det sannolikt är möjligt att i enskilda fall hitta medfinansierare. Regeringen bör återkomma till riksdagen med en samlad bedömning av hur förebyggande klimatanpassningsåtgärder ska finansieras.

12.4 Strandskyddet

Vi har i de rödgröna partiernas gemensamma motion om strandskyddet föreslagit att länsstyrelserna, på grund av översvämningens risker, bör ha större möjligheter – och inte mindre som regeringen föreslår – att överpröva dispenser som ges av kommunerna.

Ett viktigt sätt att minska sårbarheten är att ny bebyggelse anläggs med god marginal från strandkanter för att minska översvämningens risker. Klimat- och sårbarhetsutredningen rekommenderar att nybyggnation kring Vänern

under nivå cirka + 47,4 meter ska undvikas tills vidare. För Mälaren gäller att nybyggnation kring Mälaren under nivå + 230 cm ska undvikas. Vi ser därför med oro på den uppluckring av strandskyddet som regeringen planerar att genomföra. Vad som krävs är ett stärkt strandskydd, både som skydd mot kommande klimatförändringar och för att säkra strandlinjerna från exploatering. Att stärka strandskyddet bör därför ingå i en samlad strategi för minskad sårbarhet inför kommande klimatförändringar. Länsstyrelsernas rätt att upphäva planer som strider mot strandskyddet måste stärkas. Möjligheterna att ge dispens från strandskyddet måste minska.

12.5 Plan- och bygglagen

Vår bedömning: Regeringen bör återkomma till riksdagen med förändring av plan- och bygglagen så att det blir obligatoriskt för kommunerna att upprätta klimat- och sårbarhetsplaner.

Trots ökad sårbarhet fortsätter många kommuner att bevilja bygglov på tomter som riskerar att översvämmas. Kommunerna måste börja planera utifrån de kommande klimatförändringarna samtidigt som de arbetar för att minska klimatpåverkande utsläpp i kommunen. Vi föreslår därför att plan- och bygglagen skärps med krav på att kommunerna ska upprätta klimat- och sårbarhetsplaner. Kommunala klimat- och sårbarhetsplaner ska ta ett helhetsgrepp på klimatfrågan, både genom att titta på förebyggande åtgärder för att minska riskerna vid kommande klimatförändringar och genom att minska sin egen klimatpåverkan. Att kombinera dessa två aspekter lämpar sig väl eftersom det till stor del handlar om samhällsplanering, där man till exempel i nybyggnation av bostäder både kan planera för minskad klimatpåverkan och minskad sårbarhet. De kommunala klimat- och sårbarhetsplanerna bör innehålla en strategi för hur dammar, öppen dagvattenhantering och våtmarker, i kombination med minskad andel hårdgjord yta, ska kunna bidra till att öka markens infiltrationsförmåga i närheten av bebyggelse.

12.6 Omprövning av vattendomar

Vår bedömning: En utredning bör genomföras för att analysera behovet av omprövningar av vattendomar med tanke på klimatförändringar.

Med anledning av ökade risker för översvämningar och andra förändringar i samband med klimatförändringarna kan det finnas anledning att ompröva vattendomar, det vill säga regleringen mellan vilka gränser en vattennivå får vara och under vilken tid dessa gränser gäller. En utredning bör därför genomföras för att analysera behovet av omprövningar av vattendomar med tanke på klimatförändringar. Utredningen bör se över lagstiftningen kring vattenverksamhet i sin helhet och särskilt föreslå förändringar som underlättar

Fel! Okänt namn på

omprövningar med hänsyn till översvämningsrisker och markavvattnings-
Utredningen bör även behandla tillstånds- och ägarlösa dammar.

12.7 Uppdrag till myndigheter

12.7.1 Ökad infiltrationsförmåga

Vår bedömning: Regeringen bör ge Naturvårdsverket i uppdrag att utarbeta en strategi för hur dammar, öppen dagvattenhantering och våtmarker ska kunna bidra till att öka markens infiltrationsförmåga.

En viktig aspekt vid översvämningsrisker är markens förmåga att infiltrera vatten för att få jämnare vattenflöden. Denna förmåga har successivt minskat i och med att våtmarker dikats ur och skogar kalhuggits. Vi anser därför att regeringen bör ge Naturvårdsverket i uppdrag att utarbeta en strategi för hur dammar, öppen dagvattenhantering och våtmarker ska kunna bidra till att öka markens infiltrationsförmåga. Detta perspektiv borde även ingå som en del i miljö kvalitetsmålet Myllrande våtmarker. Miljömålet God bebyggd miljö bör med anledning av detta kompletteras med ett delmål att den totala hårdgjorda ytan i tätort ska minska.

12.7.2 Skydd av bebyggelse

Vår bedömning: Regeringen bör ge Boverket i uppdrag att, i samverkan med Myndigheten för samhällsskydd och beredskap och andra berörda myndigheter, upprätta allmänna råd angående åtgärder för skydd av befintlig bebyggelse mot översvämning, ras, skred och erosion samt att förhindra vatteninträngning i avloppssystem.

För att underlätta kommunernas anpassning inför kommande klimatförändringar krävs en samlad kunskap och tydliga rekommendationer om vilka åtgärder som är de främsta för att till exempel skydda bebyggelse från ras eller översvämningsrisker. Därför bör Boverket få i uppdrag att, tillsammans med Myndigheten för samhällsskydd och beredskap och andra berörda myndigheter, upprätta allmänna råd angående åtgärder för skydd av befintlig bebyggelse mot översvämning, ras, skred och erosion samt att förhindra vatteninträngning i avloppssystem.

12.7.3 Kunskapsunderlag för kommuner

Vår bedömning: Regeringen bör ge Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram ett kunskapsunderlag för kommuner och landstings beredskap för värmeböljor, infektionssjukdomar samt andra hälsorelaterade effekter för ett förändrat klimat. Underlaget ska innefatta förslag på åtgärder. Regeringen bör till riksdagen redovisa en samlad bedömning av klimatförändringarnas effekter på människors hälsa och de åtgärder som krävs för att möta dessa.

En förändrad temperatur till varmare klimat kräver beredskap för hur vi förbereder oss för värmeböljor och kunskap om deras påverkan för olika typer av sjukdomsutveckling.

Socialstyrelsen bör därför få i uppdrag att ta fram ett kunskapsunderlag för kommuners och landstings beredskap för värmeböljor. Underlaget ska innefatta förslag på åtgärder för att kyla lokaler, identifiera och nå känsliga grupper. Det är också viktigt att följa utvecklingen av epidemiologin hos nya och kända infektioner till följd av klimatförändringar och vid behov ta initiativ till åtgärder för att upprätthålla ett bra smittskydd, liksom att utarbeta kunskapsunderlag som kan användas i en utökad fortbildning om infektionssjukdomar för personal inom hälso- och sjukvården.

Det är anmärkningsvärt att regeringen på avsnittet om hälsa inte redovisat någon ruta med regeringens bedömning. Vi delar regeringens omsorg om djuren och de förslag som där redovisas. Men likaväl som det finns skäl för att på grund av ”risk för värmestress se över djurskyddsregler och rekommendationer över såväl vid utformning och funktion av stallar som vid utformning och funktion av fällor och väderskydd för utedrift” så finns det anledning för kraftfulla åtgärder som förebygger skador på människors hälsa. Regeringen redovisar sin avsikt att ge i uppdrag till olika myndigheter att analysera utvecklingen och vid behov föreslå åtgärder. Vi önskar att regeringen med ledning av dessa uppgifter till riksdagen redovisar en samlad bedömning och åtgärdsförslag om hur klimatförändringarnas effekter på människors hälsa kan förebyggas.

12.7.4 Skogsbruket

Vår bedömning: Regeringen bör ge Skogsstyrelsen i uppdrag att ta fram förslag om hur skogsbruket kan förbereda sig inför kommande klimatförändringar.

Skogstillväxten i samband med klimatförändringarna kan komma att öka kraftigt. Samtidigt kan en ökad nederbörd och mindre tjälade marker förändra möjligheterna att fortsätta med ett skogsbruk som i dag. Ett sätt att öka skogens motståndskraft mot klimatförändringar är en ökad lövskogsinblandning som kan klara stormar bättre. Regeringen bör ge Skogsstyrelsen i uppdrag att ta fram förslag om hur man kan möta det förändrade klimatets direkta påverkan på skogsproduktionen och hur skogsbruket redan i dag kan förbereda sig för detta, till exempel genom ökad andel inslag av löv samt minskad kalhygesavverkning.

Fel! Okänt namn på

Stockholm den 1 april 2009

Mona Sahlin (s)

Lars Ohly (v)

Maria Wetterstrand (mp)

Anders Ygeman (s)

Kent Persson (v)

Karin Svensson Smith (mp)

Peter Eriksson (mp)

Tomas Eneroth (s)

Wiwi-Anne Johansson (v)

Per Bolund (mp)